

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra Politologie

Organizovaný zločin jako příčina terorismu v západní Africe

Diplomová práce

Autor: Bc. Andrea Toušková
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie —africká studia
Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Hradec Králové, 2017

Univerzita Hradec Králové

Zadání diplomové práce

Autor: Andrea Toušková

Studium: F15NP0073

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - africká studia

Název diplomové práce: **Organizovaný zločin jako příčina terorismu v západní Africe?**

Název diplomové práce AJ: Organized Crime as a Cause of Terrorism in West Africa

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Před několika lety autoři oddělovali terorismus a organizovaný zločin jako dvě naprosto odlišné věci, neboť terorismus je politicky motivován, kdežto organizovaný zločin je motivován materiálními či finančními zisky. V posledních letech se naopak uvádí, že dochází k politizaci organizovaného zločinu a tedy jeho propojení s terorismem. Přeshraniční organizovaný zločin je v oblasti západní Afriky již od 70. let 20. století. Především v oblasti podél Guinejského zálivu se jedná o ochod s lidmi a zbraněmi nebo pašování nelegálního zboží či minerálů. Tyto přeshraniční kriminální činnosti mají negativní vliv nejenom na bezpečnost v celém regionu, ale například i na ekonomickou situaci a migraci obyvatelstva. Některé teroristické skupiny v západní Africe jsou buď součástí nelegálního pašování zbraní či sami praktikují organizovaný zločin, který se tak pro ně stává důležitým zdrojem příjmů. Na základě kvantitativních a kvalitativních dat bude autorka komparovat jednotlivé případy organizovaného zločinu v západní Africe. Cílem práce bude zjistit, zdali v posledních letech dochází k propojení organizovaného zločinu a terorismu v této oblasti. Kokrétně, zdali je v této oblasti organizovaný zločin příčinou terorismu.

Eichler, Jan. 2009. Mezinárodní bezpečnost v době globalizace. Praha: Portál. Ellis, Stephen. 2009. „West Africa's International Drug Trade.“ African Affairs 108, č. 431, 171-196. Hobsbawn, Eric. 2009. Globalizace, demokracie a terorismus. Praha: Academia. Ibáñez, Luis de la Corte. 2009. Logika terorismu. Praha: Academia. Laquer, Walter. 2003. The New Terrorism, Fanaticism and the Arms of Mass Destruction. New York: Oxford University Press. Lawrance, Benjamin. 2010. „From Child Labor "Problem" to Human Trafficking "Crisis": Child Advocacy and Anti-Trafficking Legislation in Ghana.“ International Labor and Working-Class History, č. 78, 63-88. Lyman, Princeton a Morrison, Stephen. 2004. „Threat in Africa.“ Foreign Affairs 83, č. 1, 75-86. Makarenko, Tamara. 2004. „The CrimeTerror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism.“ Global Crime 6, č. 1, 129-145. Manzo, Kate. 2005. „Exploiting West Africa's Children: Trafficking, Slavery and Uneven Development.“ Area 37, č. 4, 393-401. Shaw, Mark. 2002. „West African Criminal Networks in South and Southern Africa.“ African Affairs 101, č. 404, 291-316. Schmid, Alex. 1996. „The Links between Transnational Organized Crime and Terrorist Crimes.“ Transnational Organized Crime 2, č. 2, 40-82. United Nations Office on Drugs and Crime. 2013. Transnational Organized Crime in West Africa. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime. Whitaker, Beth Elise. 2010. „Compliance among weak states: Africa and the counter-terrorism regime.“ Review of International Studies 36, č. 3, 639-662.

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 17.9.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 14. 12. 2017

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své práce Mgr. Janu Prouzovi, Ph.D. nejenom za věcné rady a připomínky, ale zároveň i za trpělivost a čas vynaložený na odborné vedení mé práce po celou dobu zpracování této závěrečné práce.

Anotace

Toušková, Andrea. 2017. Organizovaný zločin jako příčina terorismu v západní Africe. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

Organizovaný zločin je neodmyslitelně spojen s územím západní Afriky a to především s nelegálním obchodováním s drogami. Avšak v posledních letech je tato nelegální činnost poněkud opomíjená a to z důvodu rozmachu teroristických skupin, jejichž aktivity se v tomto regionu za posledních pět let rapidně zvýšily.

Cílem této práce je vystihnout, zdali přítomnost organizovaného zločinu způsobuje terorismus v západní Africe. K zodpovězení této výzkumné otázky je potřeba si definovat oba fenomény. Autorka následně pokračuje v nástinu vývojového trendu a aktuálním zobrazením obou fenoménů v daném regionu Afriky. V závěrečné fázi dává autorka obě analýzy dohromady a snaží se nalézt korelaci, která by poukazovala na aktuální situaci, ve které je určitý typ organizovaného zločinu příčinou vzniku teroristické skupiny.

Klíčová slova: organizovaný zločin, terorismus, západní Afrika, AQIM

Annotation

Toušková. Andrea. 2017. Organised Crime as a Cause of Terrorism in West Africa.
Hradec Králové: University of Hradec Králové, Faculty of Arts, Department of Politics.
Master degree thesis.

Organised crime is inherently linked to the territory of West Africa, particularly to illicit drug trafficking. In recent years, however, this illegal activity has been neglected due to the flourish of the terrorist groups whose activities have been rapidly growing in the region over the last five years.

The aim of this work is to find out whether the presence of organised crime is a cause of terrorism in West Africa. In order to answer this research question, both phenomena need to be defined. The author continues with the observation of the trend of the development and the current depiction of both phenomena in the region of the western Africa. In the final phase, the author presents both analyses together and tries to find a correlation pointing to a situation in which a certain type of organised crime is the cause of the formation of a terrorist group.

Keywords: organised crime, terrorism, West Africa, AQIM

Obsah

Úvod.....	8
1. Organizovaný zločin.....	11
2. Terorismus.....	14
2.1 Původ a vývoj terorismu.....	14
2.2 Definování pojmu terorismu.....	15
2.3 Odlišení mezi starým a novým terorismem.....	18
2.3.1 Starý terorismus.....	18
2.3.2 Nový terorismus.....	19
2.4 Příčiny terorismu.....	22
2.5 Vazby mezi terorismem a organizovaným zločinem.....	25
3. Terorismus v západní Africe.....	27
3.1 Al-Káida islámského Magrebu.....	28
3.2 Hnutí za sjednocení a džihádu v západní Africe.....	30
3.3 Hnutí za osvobození Azavadu.....	31
3.4 Ansar al-Dine.....	32
3.5 Al-Mourabitoun.....	33
3.6 Fronta osvobození Maciny (FLM).....	34
3.7 Skupina na podporu Islámu a Muslimů.....	35
4. Organizovaný zločin v západní Africe.....	36
4.1 Struktura organizovaného zločinu.....	38
4.2 Obchodování s drogami.....	39
4.3 Pašování diamantů.....	42
4.4 Obchodování s lidmi.....	44
4.5 Obchodování se zbraněmi a jejich výroba na území západní Afriky.....	46
4.6 Praní špinavých peněz.....	48
5. Analytická část.....	49
5.1 Charakteristika regionu.....	49
5.2 Od slabých k silným státům v západní Africe.....	49
5.3 Míra terorismu v západní Africe.....	51
5.4 Míra organizovaného zločinu v západní Africe.....	54
5.5 Výsledky analýzy.....	55
Závěr.....	58
Prameny a literatura.....	61
Prameny.....	61
Literatura.....	68

Úvod

Západní Afrika je region, kde se nachází jedny z nejchudších států světa. Jmenovitě se jedná například o Guineu-Bissau, Libérii či Niger. Výjimku tvoří Ghana a Nigérie, což jsou státy, které v současné době patří mezi největší západoafrické ekonomiky, přičemž Nigérie patří mezi nejrychleji rostoucí světové ekonomiky (Dzawu 2016, Robinson 2015). Zatímco Ghana je dlouhodobě stabilní stát s bohatými nalezišti zlata a je jedním z předních exportérů zlata a kakaových bobů, Nigérie patří k nejbohatším africkým státům a je západoafrickým hegemonem, který těží z bohatých ropných nalezišť. Ačkoliv ostatní státy jsou také bohaté na minerální zdroje, 55 % obyvatel žije s méně jak 1 dolarem na den (SB 2016). Přestože se mezinárodní komunitě podařilo snížit celosvětovou extrémní chudobu, sama subsaharská Afrika takový progres nevykazuje (Amar a Zghidi 2016: 118). Tamní chudoba je dána několika faktory, mezi něž lze zařadit i nedostatečnou redistribuci zdrojů a snahu vládnoucích elit o zisk veškerého bohatství. K tomu přispívá i nedostatečné respektování zákonů právě ze strany vyšších vrstev. S tím souvisí i korupce, která je na africkém kontinentě všudypřítomná. Z této situace těží i aktéři organizovaného zločinu, kteří si dle Howarda Abadinského udržují korupcí monopol na své nelegální aktivity (Abadinsky 2012: 3). Zároveň jsou západoafrické státy závislé na těžbě nerostných surovin, což je činí zranitelnými. Příkladem je stát Sierra Leone, která na úkor jiných odvětví vynakládá veškeré své investice na těžbu zlata a diamantů. Zároveň jsou mnohdy mezi jednotlivými státy slabé hranice, což usnadňuje nestátním ozbrojeným aktérům a aktérům organizovaného zločinu lepší pohyb po regionu. Ti svými nelegálními aktivitami také oslabují státy a mnohdy tím trpí i celý region.

Přeshraniční zločin probíhá v západní Africe již od 70. let 20. století (de Andrés 2008: 3). Nejprve ho provozovali jednotlivci či malé skupiny obchodníků, kteří přes hranice pašovali různé zboží. Postupně se přidalo obchodování s lidmi a překupnictví drog, přičemž po vypuknutí první občanské války v Libérii na konci 80. let 20. století se tyto aktivity rozšířily o pašování malých palných zbraní a rekrut tzv. dětských vojáků pro přeshraniční zločin (de Andrés 2008: 3). Od 90. let došlo k rozšíření přeshraničních kriminálních aktivit a vytvoření pašeráckých skupin s propracovanou vnitřní strukturou.

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit, zda v západní Africe dochází k propojení terorismu a organizovaného zločinu a případně jakým způsobem v časovém rozmezí posledních 15 let. Důvodem tohoto časového vymezení je jednak přihlídnutí ke změně charakteru terorismu po 11. září a také autorčin záměr psát o aktuálním dění v tomto regionu. Před několika lety byly tyto dva fenomény odlišovány, neboť teroristická uskupení mají politické cíle, kdežto osoby zapojené do organizovaného zločinu mají za cíl finanční sebeobohacení. V posledních letech se autoři přiklání k tomu, že dochází k politizaci organizovaného zločinu, čímž je propojen s terorismem. Ústřední hypotéza této práce je, že organizovaný zločin je v současné době v západní Africe příčinou terorismu. K potvrzení, či vyvrácení této hypotézy poslouží autorce zpracování obou celků a jejich následná analýza.

Celou práci lze rozdělit na dvě části: teoretickou a praktickou. V té teoretické, která zaujímá dvě kapitoly, se autorka zabývá definováním dvou hlavních pojmů, terorismu a organizovaného zločinu. Zachycuje zde vývoj teoretického vymezení obou pojmů, jejich definiční prvky i typy vazeb mezi oběma fenomény. Zbytek práce tvoří praktická část, která je strukturovaná do tří hlavních kapitol, přičemž některé mají i své dílčí podkapitoly. Autorka se nejprve zaměřuje na terorismus v západní Africe, přičemž poukazuje na vývoj terorismu v tomto regionu a představuje teroristické organizace, které jsou v posledních letech nejvíce aktivní v regionu. Uvádí jejich strukturu a motivy jejich činů a následně je aplikuje na prvky terorismu. Autorka se poté zaměřuje na organizovaný zločin v západní Africe. V této kapitole nastiňuje vývoj nelegálního obchodování a představuje jeho nejznámější typy, mezi něž patří: praní špinavých peněz, pašování lidí, zbraní drog a diamantů. U každého typu organizovaného zločinu popisuje hlavní centra a charakter jejich aktérů. Poslední kapitola se skládá z analýzy obou předchozích kapitol. Autorka zde vytváří i své tabulky, na kterých demonstruje vývoj obou fenoménů především z hlediska intenzity a geografického vymezení. Výsledkem této kapitoly je zobrazení vztahu mezi terorismem a organizovaným zločinem v západní Africe.

Z metodologického hlediska autorka využívá empiricko-analytický přístup, konkrétně empirickou analýzu. Problematika terorismu a organizovaného zločinu je nejprve zpracována na základě odborné literatury, následně autorka využívá

komparativní metody, s jejíž pomocí dochází k analytickému rozboru dvou proměnných.

V teoretické části autorka vychází především z odborných titulů, které se tématy terorismu a organizovaného zločinu zabývají. Existuje však velmi málo titulů, které by se vztahovaly přímo k západní Africe jako k celku. Problematikou organizovaného zločinu se zabývá o poznání méně autorů než terorismem, i tak lze nalézt kvalitní práce, z nichž je možné čerpat. Za zmínku stojí kniha Howarda Abadinského *Organized Crime*, ve které mj. definuje znaky typické pro organizovaný zločin. U definování terorismu autorka čerpá z vícera autorů, což jí umožňuje komplexnější pohled na tuto problematiku. Vychází tu nejenom z autorů specializujících se na tento druh politického násilí, ale zároveň nabízí definice vybraných organizací.

Významným zdrojem informací jsou také elektronické zdroje, a to zejména webové stránky organizací a výzkumných institucí, jako jsou UNDP (*United Nations Development Programme*), GTD (*Global Terrorism Database*), které poskytují kvalitně zpracované reporty, výroční zprávy nebo tabulky k problematice terorismu a organizovaného zločinu v západní Africe. Dalším cenným informačním zdrojem jsou zpravodajské deníky, příkladově BBC či Jeune Afrique, které nabízejí aktuální informace k regionu západní Afriky.

1. Organizovaný zločin

Staré kriminologické analýzy definovaly pojem organizovaný zločin jako určitou skupinu s hierarchickou strukturou, která vznikla ze struktury mafiánských skupin (Alemika 2013: 17). V literatuře lze najít řadu definic, u kterých stejně jako v případě terorismu neexistuje jedna obecně přijatelná definice pro všechny. Přesto lze u některých autorů nalézt stejné znaky, jimiž organizovaný zločin definují. Jedná se například o Alana Wrighta, výzkumného pracovníka na univerzitě v Keele a člena úspěšné operace na dopadení bratří Krayů na konci 60. let, a Howarda Abadinskyho, bývalého poradce *Komise pro organizovaný zločin* v době prezidenta Ronalda Reagana a zakladatele *Mezinárodní asociace pro studium organizovaného zločinu*, kteří se tímto fenoménem zabývají. Oba se shodují na tom, že aktéři organizovaného zločinu užívají násilí a nelegálních aktivit za účelem peněžního zisku (Abadinsky 2012: 3; Wright 2006: 2).

Organizovaný zločin existuje již delší dobu, ale poprvé se o něm začalo mluvit v 60. letech minulého století. Tehdy byl poprvé charakterizován na Konferenci Oyster Bay na Long Islandu v roce 1965 jako zločin užívající korupci a násilí k rozšíření své moci (Wright 2006: 2–4). Dnes uznávaný autor Howard Abadinsky definuje organizovaný zločin jako společnost bez ideologie a politických cílů, která má omezený počet členů s užší sociální interakcí a hierarchií. Tato společnost se snaží o hegemonii v určité oblasti, přičemž tento monopol je udržován násilím nebo korupčním vztahem, a to za účelem peněžního zisku (Abadinsky 2012: 3).

Abadinsky definuje organizovaný zločin pomocí sedmi následujících znaků: absence politických cílů, hierarchie, omezené členství, zvláštní subkultury, delšího časové rozpětí, nelegální násilí, monopol. Každý z výše uvedených znaků blíže popisuje a přibližuje fungování skupiny, která je zapojená do organizovaného zločinu. Hned u prvního bodu, jímž je absence politických cílů, poukazuje na to, že se tito aktéři mohou politicky angažovat pouze v případě snahy o získání protekce či imunity pro svoje nelegální aktivity. Především v tomto bodě se odlišuje organizovaný zločin od terorismu, jehož primárním cílem je získání politické moci. Abadinsky zde upozorňuje na to, že pro aktéry organizovaného zločinu je terorismus nepochopitelný – teroristické činy jsou pro ně příliš velké riziko bez možnosti finančního sebeobohacení. I kvůli

tomuto riziku přehodnotí někteří nestátní aktéři své cíle a přeorientují se na organizovaný zločin (Abadinsky 2012: 3).

Dalším znakem organizovaného zločinu je jeho hierarchické uskupení s propracovanou strukturou. S ní souvisí i členství, které je omezené. Každá skupina si navíc nastavuje svá kritéria, například etnický původ či množství kriminálních záznamů daného jedince. Zároveň každý zájemce musí prokázat, že se skutečně chce stát členem, což například znamená, že musí být odhodlaný se spolupodílet na kriminálních aktivitách a zároveň musí projevit oddanost a poslušnost lídrovi dané skupiny (Abadinsky 2012: 3).

Dalším definičním znakem je zvláštní subkultura, což znamená, že členové dané skupiny sami sebe vnímají jako odlišnou skupinu od zbytku společnosti. Současně se snaží oslovit nové členy, aby tak předešli případnému zániku skupiny. To je také jedním z charakteristických bodů organizovaného zločinu, tedy snaha o dlouhodobější fungování dané skupiny (Abadinsky 2012: 4).

Posledními znaky jsou užití násilí a monopolismus, přičemž oba znaky jsou vzájemně propojené. Zatímco užitím nelegálního násilí dosahují svých cílů, monopolem se vyhýbají volné soutěži a omezují tak princip volného trhu. Monopol je běžně udržován násilím nebo korupčním vztahem s úředníky zodpovědnými za určitou oblast či odvětví (Abadinsky 2012: 4).

Ve společné zprávě Europolu a Evropské komise z roku 2001 je organizovaný zločin charakterizován jako uskupení alespoň dvou lidí, kteří mají určitou formu disciplíny a za účelem profitu užívají násilí. Podobnou definici lze nalézt v *Konvenci OSN proti transnacionálnímu zločinu* z roku 2000, která ho v článku 2 definuje jako strukturovanou skupinu tří a více lidí, kteří operují určitou dobu s cílem páchat závažné kriminální zločiny pro finanční či materiální benefity (Wright 2006: 8-9).

Poslední vybranou definice organizovaného zločinu je od *Federálního úřadu pro vyšetřování* (FBI), který ho definuje jako trvajících kriminálních spiknutí s organizační strukturou, která je živena strachem a korupcí (Wright 2006: 10).

Samotná Konvence OSN zahrnuje pouze transnacionální organizované zločiny, ale samotný termín transnacionální není přesně definován. Daná definice zahrnuje

zločiny, které jsou spáchané v minimálně dvou státech, ale zároveň i ty, které jsou připravované či kontrolované v jiném státě, než ve kterém je zločin spáchán. Transnacionální organizovaný zločin tak zahrnuje všechny závažnější kriminální aktivity s mezinárodním dosahem, které jsou zaměřené na zisk. V současné době ohrožuje organizovaný zločin nejenom mír a lidskou bezpečnost, ale porušuje i lidská práva a především narušuje ekonomický, kulturní či politický rozvoj společností po celém světě (UNODC 2016a).

Samotný organizovaný zločin se objevuje v několika formách. V západní Africe patří mezi nejčastější pašování drog a nelegální obchodování s ručními zbraněmi. Současně zde dochází k obchodování s lidmi a praní špinavých peněz, čímž se narušují tamní finanční systémy (de Andrés 2008: 3).

Jedinou právní úpravou, která se v současné době zabývá organizovaným zločinem, je výše zmíněná *Konvence o organizovaném zločinu*. Ta se skládá ještě ze tří doplňujících protokolů zaměřujících se na obchodování s lidmi, pašování přistěhovalců a nedovolené obchodování se střelnými zbraněmi. Konvence byla přijata na 55. zasedání Valného shromáždění OSN v roce 2000, v platnost vešla v roce 2003. Zároveň je tento dokument, zaštitěný OSN, důležitým mezinárodním mezníkem pro boj s transnacionálním organizovaným zločinem. Signatáři tohoto dokumentu se zavázali k zákazu účasti v organizovaných kriminálních skupinách, praní špinavých peněz, korupci a maření spravedlnosti v rámci svých vnitrostátních právních úprav. Zároveň státy podepsaly kooperaci v této oblasti a odsouhlasily společný rámec pro prevenci a boj proti organizovanému zločinu (UNODC 2016a).

2. Terorismus

2.1. Původ a vývoj terorismu

Terorismus jako forma politického násilí není novým fenoménem. Jako jedna z prvních teroristických skupin se uvádí tzv. Sicariové, kteří v letech 1966–1973 bojovali v Palestině proti římské nadvládě (Spencer 2006: 5).

Pojem teror se objevil v 18. století, kdy označoval politiku ochrany slabé vlády Francouzské republiky před revolucionáři. Tento termín lze nalézt ve slovníku francouzské akademie z roku 1798, ve kterém je také definován i jako režim teroru (Laqueur 2002: 6). Dříve byl chápán terorismus odlišně, nežli je tomu dnes. Například v některých projevech francouzských jakobínů lze také nalézt termín terorismus, avšak zde byl použit spíše v pozitivním slova smyslu. Především na konci 18. století byl terorismus spojován s Velkou francouzskou revolucí, kdy byl synonymem pro vládu teroru (Spencer 2006: 6).

Počátek terorismu jako systematického užití násilí lze najít ve druhé polovině 19. století, kdy působilo několik typů teroristických uskupení navzájem se odlišujících. Jednalo se například o ruské revolucionáře v letech 1878–1881 a na počátku 20. století radikální nacionalistické skupiny, francouzské či italské anarchisty, aktivity dělnických hnutí ve Spojených státech nebo španělské agrárníky (Laqueur 2002: 11). Tato různá uskupení měla odlišné cíle a politické kontexty, ale v jednom se shodovala – vše se událo v době vzestupu demokracie a nacionalismu. Nejdůležitějším bylo hnutí Narodnaya Volja, které trvalo pouze v letech 1878–1881. Během tohoto období byly zavražděny důležité postavy tehdejšího carského Ruska: generální guvernér Petrohradu, šéf tajné politické policie a samotný car Alexandr II. Druhá vlna ruského terorismu přišla na počátku 20. století vraždou ruského ministra vnitra v roce 1902 a skončila v roce 1911. Poslední, třetí vlna přišla s Velkou říjnovou socialistickou revolucí v roce 1917 (Crenshaw 1981: 381; Laqueur 2002: 12).

Především v období od 80. let 19. století do prvního desetiletí 20. století se uskutečnilo několik pokusů o zavraždění předních evropských a amerických představitelů. Některé z nich byly úspěšné jako v případě bývalého francouzského prezidenta Carnota nebo španělského premiéra del Castilla. Naopak neúspěšná byla celá

řada pokusů o usmrcení tehdejšího německého kancléře Otty von Bismarcka (Laqueur 2002: 14).

Ve Spojených státech byli mezi oběťmi tehdejších teroristických skupin prezident Garfield a McKinley. Teroristická dělnická hnutí v USA měla již od začátku násilnější charakter než v Evropě. Zároveň se tato hnutí v USA odlišovala v tom, že jejich cílem nebylo svržení čelních představitelů země či změna politického systému (Laqueur 2002: 13).

Přestože například irský terorismus a tamní teroristické organizace nedosáhly takových výsledků jako v případě ruského terorismu, jejich činnost byla dlouhodobější než v případě Rusů, kde se jednalo o tři krátké nárazové vlny. Kromě Irů byli před první světovou válkou aktivní další nacionalistické teroristické organizace, například polští nacionalisté či některé indické skupiny operující převážně v okolí Bengálu. Většina těchto skupin zůstala aktivní i po získání nezávislosti (Laqueur 2002: 12–13). Zatímco do první světové války byly teroristické organizace především levicovým fenoménem, po válce byly podporovány pravicovými či nacionalistickými skupinami, které usilovaly o separaci (Laqueur 2002: 12, 16–17).

2.2. Definování pojmu terorismu

Koncept terorismu je v současné době jedním z nejdiskutovanějších termínů v sociálních vědách. Přestože existuje několik jeho definic, základ mají všechny společný, přičemž charakterizují terorismus jako nečekanou a šokující akci s ohavným charakterem, jejíž aktéři si prostřednictvím tohoto činu žádají pozornost. Zatímco u válek, a to i těch občanských, lze předpovědět, kdy dojde k bojům, jací jsou aktéři a jaký je předmět sporu, u terorismu nelze nic takového předvídat. Současně lze na adresu terorismu říci, že nerespektuje žádná pravidla války (Laqueur 2002: 3).

Walter Laqueur, jeden z předních odborníků na téma terorismu, ve své knize uvádí, že samotné téma terorismu je problematické. Nejenže neexistuje jednotná definice tohoto fenoménu, ale zároveň se v průběhu let proměňoval samotný charakter terorismu. Měnily se nejenom metody, ale i cíle a charakter aktérů, kteří byli součástí teroristických skupin. Z těchto důvodů je dle Laqueura nemožné, aby jedna jediná definice pokryla všechny variace terorismu, které se v průběhu let objevily (Laqueur

2002: 3). Boaz Ganora, zakladatel *Mezinárodního institutu pro boj s terorismem*, sepsal celkem 15 důvodů, proč je problematické definovat terorismus. Mezi vybrané důvody patří:

- existuje více teroristických skupin s odlišnou formou a manifestací,
- za posledních 200 let se několikrát proměnil význam a chápání pojmu,
- není jasný rozdíl mezi terorismem a dalšími formami politického násilí,
- je s ním spojená nejasná otázka ohledně legitimacy terorismu,
- aktéři podílející se na teroristických útocích jsou většinou zahrnutí i v jiných formách ozbrojeného konfliktu nebo jsou součástí činnosti některé politické strany,
- teroristické organizace jsou nezákonné a jejich činnost je mnohdy zahalena tajnostmi (Schmid 2004: 413).

Profesor Boaz Ganor je současně dalším z autorů, kteří se snažili o vytvoření jednotné definice terorismu. Ganor v navrhované definici uvádí, že terorismus je úmyslné použití násilí proti civilistům, a to za účelem dosažení politických cílů. Tato definice je založená na třech důležitých znacích: užití násilí, politické motivaci a na civilním obyvatelstvu jako cíli útoků (Ganor 2010). Pokud nějaká aktivita nebude vykazovat znaky násilí nebo hrozbu užití násilí, nejedná se o terorismus. Současně jakékoliv užití násilí proti civilistům, které nebude mít politický cíl, nemůže být řazeno pod terorismus. Ganor dodává, že někteří autoři přidávají k politickým i náboženské nebo ideologické cíle. Zároveň mnoho autorů považuje politické cíle za široký pojem, do kterého řadí i zmíněné náboženské či ideologické cíle. Veškeré jejich útoky směřují na civilisty, přičemž se nejedná o náhodný útok, ale o záměrný čin (Ganor 2010).

Různé instituce používají své vlastní definice, což pouze dokazuje nejednotnou definici terorismu. Například Ministerstvo zahraničí Spojených států amerických definovalo terorismus v roce 1984 jako předem promyšlené a politicky motivované násilí, které je spáchané substátními skupinami nebo tajnými aktéry proti nebojujícím cílům, a to většinou se záměrem ovlivnit společnost (U. S. Department of State 2016). Naopak podle FBI je terorismus protiprávní použití nebo hrozba použití síly nebo násilí skupinou nebo jednotlivcem namířené proti osobám či majetku s cílem zastrašení vlády,

civilního obyvatelstva nebo jiných výše zmíněných cílů za politickým či sociálním účelem (Schmid 2004: 377).

Dalším, kdo spojuje terorismus s politickou motivací, je americký expert na terorismus Bruce Hoffman. Ten zároveň ve své knize *Inside Terrorism* říká, že hlavním cílem teroristů je získat moc, která jim následně pomůže dosáhnout politických změn. Dle něho je dalším důležitým znakem terorismu násilí, které opět jeho aktéři využívají ve své snaze o politickou změnu (Hoffman 2006: 2-3).

Na problematiku nejednotné definice upozorňuje Alex Schmid, který uvádí, proč je důležité vytvořit ucelenou definici terorismu. Vytvoření jedné, obecně přijatelné definice by usnadnilo vytvoření efektivní mezinárodní strategie pro boj s terorismem. V tomto případě je nezbytné vymezit samotné aktéry terorismu, neboť je v první řadě důležité určit, proti komu je daný boj veden. Zároveň musí v případě mezinárodního terorismu platit tzv. oboustranná trestnost, což znamená, že daný teroristický čin je považován za zločin ve všech zemích, kde byl spáchán. Současně zde chybí jednotná legislativa, která by určovala, jaký hrozí postih za spáchání teroristického činu (Schmid 2004: 379–380).

Také je důležité si říci, že se nejedná o ideologii, ale jak Walter Laqueur uvádí, jedná se o strategii či metodu boje, která může být použita kýmkoliv bez ohledu na politické přesvědčení. Současně nelze terorismus řadit mezi typ guerillových bojů (Laqueur 2002: 4, 7). Podle Boaze Ganora má terorismus negativnější význam než v případě guerillové války, která je vnímána spíše neutrálně (Ganor 2010).

Guerillové boje probíhají na venkově, kde má daná guerilla svou malou vojenskou jednotku, ta postupně navyšuje počet bojovníků i vybavení. Mezi hlavní terče útoků těchto guerillových jednotek, které bojují proti vládním vojskům, patří vojenský a bezpečnostní personál. Současně nelze spojovat terorismus s bojovníky za svobodu, čímž autoři vylučují slogan „pro jednoho teroristu, pro druhého bojovníka za svobodu“.¹ Oba typy se odlišují především v tom, za co bojují a kdo je cílem jejich útoků. Již z názvu vyplývá, že bojovníci za svobodu bojují za osvobození, přičemž na rozdíl od teroristů není jejich terčem civilní obyvatelstvo, ale své útoky primárně zaměřují na vojáky a jejich základny (Ganor 2010). Jedná se však o sporné téma, neboť

¹ Z anglického originálu *one man's freedom fighter is another man's terrorist*.

se některé skupiny mohou považovat za bojovníky za svobodu, ale svými činy jsou řazeny mezi teroristické organizace.

2.3. Odlišení mezi starým a novým terorismem

2.3.1. Starý terorismus

Po druhé světové válce se terorismus stal prostředkem boje za nezávislost proti koloniální vládě. Podle Wilkonsona se jednalo o jediné případy v moderní historii, kdy za použití teroru jako hlavní zbraně docílily substátní organizace dlouhodobějších politických cílů. V tomto případě se jednalo o vyhnání koloniální moci a ustanovení nové formy vlády (Spencer 2006: 6). Ačkoliv nelze přesně určit, do jaké míry přispěl terorismus k dekolonizaci, jeho vliv na stažení kolonizátorů je nesporný. Samotné období od konce 60. let do konce 80. let je mnoha analytiky nazýváno jako tradiční nebo také jako starý terorismus. V tomto období se objevila celá řada odlišných typů terorismu, ale všechny měly stejnou charakteristiku – racionální politický důvod pro teroristické činy. Například levicové teroristické skupiny použily násilí k politizaci a povstání dělnické třídy proti kapitalismu. Dále byla většina útoků směřována na vysoce postavené úředníky, mezi něž mohli patřit politici, vládní úředníci, členové aristokracie či lidé z bankovního nebo vojenského sektoru (Spencer 2002: 7). V 70. letech teroristé využívali hojně bomby, v 80. letech to byly ruční palné zbraně. Zároveň všechny své činy využívali jako prostředek propagandy, a to za účelem zvýšení podpory a rozšíření ideologického poselství. Jejich cílem nebyly nevinné oběti, v některých případech dokonce vyjádřili smutek nad oběťmi některých svých útoků (Banks 2005: 6; Zalman 2008).

Velmi důležitou charakteristikou starého terorismu je jeho propojení se státem. Toto tajné spojení státu se různě odlišovalo. Především v době studené války se jednalo o levnou metodu, jak zaútočit na cizí stát, aniž by byla rozpoutána opravdová válka (Crenshaw 2007: 7; Spencer 2006: 8).

Posledním definičním znakem je přísná hierarchická struktura typu pyramidy. Na vrchu tohoto pyramidového uspořádání byli členové specializovaní na určitý typ aktivity, například na vytváření bomb či sledování. Druhou vrstvu tvořili tzv. aktivní podporovatelé, kteří například dodávali zbraně či zajišťovali transport. Nakonec zde

byli tzv. pasivní podporovatelé, kteří sympatizovali s danou skupinou a šířili její ideje (Neumann 2009).

2.3.2. Nový terorismus

Teroristické útoky v polovině 90. let 20. století, včetně bombových útoků na Světové obchodní centrum v New Yorku v roce 1993 nebo sarinového útoku na tokijské metro v roce 1995, měly v porovnání s výše definovaným tradičním terorismem odlišný charakter (Morgan 2004: 29). Zatímco starý terorismus byl sekulární záležitostí, nový terorismus je převážně spojován s náboženským fanatismem. Tvůrci nového konceptu terorismu především poukazovali na to, že jednou z hlavních charakteristik nového terorismu je jeho spojení s náboženstvím, především s radikálním islámem. Na spojení terorismu s náboženskou vírou poukazují Nadine Gurr a Benjamin Cole, na základě jejichž dat byly v roce 1980 pouze dvě teroristické organizace s náboženským pozadím. Následně se počet tohoto typu teroristické organizace zvýšil a v roce 1995 jich bylo 25 z celkového počtu 58 (Cole a Gurr 2000: 28–29). Zároveň u nového terorismu platí, že tito aktéři nerespektují žádné jiné pohledy na svět, než jaký jim dovoluje jejich víra. Odlišný je i samotný charakter boje a jejich strategie. Zatímco pro starý terorismus byly charakteristické politické požadavky, cílem nového terorismu je navíc i destrukce západní společnosti. Nejedná se o útoky namířené čistě proti Spojeným státům, jak si mnozí mylně myslí, ale jedná se o útoky cílené na západní styl života. William Banks uvádí jako jejich hlavní motivaci ochránit svůj životní styl před tím, co je reprezentováno Západem (Banks 2005: 6).

Bruce Hoffman doplňuje, že násilí je pro náboženské teroristy duchovní povinností, kterou vnímají jako boj dobra proti zlu. To znamená, že necílí na vybrané terče jako starý terorismus, nýbrž se snaží o to, aby si jejich útoky vyžádaly co nejvíce obětí (Spencer 2006: 10). Podle Jamese Woolseyho dnešní teroristé nechtějí místo u stolu, ale chtějí zničit stůl a všechny, kteří u něj sedí (Morgan 2004: 30-31). Současně jsou dnešní teroristé spontánnější ve svých útocích a jsou při svých činech ochotnější více obětovat svůj život, protože vnímají mučednickou smrt jako cestu k dosažení ráje.

Důležitým znakem pro nový terorismus jsou zbraně hromadného ničení, které se pro větší efektivitu svých útoků snaží získat. Hoffman upozorňuje, že po pádu

Sovětského svazu je snadnější si tento typ zbraně obstarat, a přitom již není zapotřebí spolupráce se sponzorským státem, jako tomu bylo dřív (Spencer 2006: 11).

Pro nový terorismus také platí, že není napojen na stát, který by teroristy financoval či ochraňoval.² Teroristé tak nemají důvod omezovat své aktivity a intenzitu násilí. Financování jejich činnosti není závislé na státním sponzorství, ale na nelegálních zdrojích. Peníze získávají například z pašování drog, falšování kreditních karet, nelegálních obchodních investic nebo od bohatých jedinců. Přestože nejsou napojeni na stát a nemají přístup k tajným informacím, díky moderním komunikačním technologiím jsou schopni si potřebné informace zajistit. Zároveň používají moderní technologie nejenom k plánování příštího útoku, ale využívají například mobilní telefony či e-maily ke komunikaci s ostatními teroristickými skupinami nebo k šíření svého poselství do různých koutů světa (Spencer 2006: 11-12).

Posledním odlišným znakem mezi starým a novým terorismem je organizační struktura. V případě nového terorismu se jedná o volnější strukturu s méně hierarchickou organizační strukturou. Dle některých autorů je to způsobené výše zmíněným rozvojem telekomunikačních technologií. I když jsou jednotlivé skupiny v rámci celé sítě poměrně nezávislé, díky vyspělým komunikačním sítím jsou navzájem propojené. To jim umožňuje větší flexibilitu a usnadňuje jim to pohotověji reagovat na nové úkoly či na nově vzniklé situace (Spencer 2006: 12). Přestože má každá teroristická organizace centrální vedení, jednotlivé skupiny (buňky) v rámci dané organizace mohou operovat samostatně. Zároveň většina členů zná pouze další členy dané skupiny, ve které operují, ale neznají členy ostatních buněk ani jejich vedení. Tím se daná organizace stává nebezpečnější, neboť znesnadňuje identifikaci celé teroristické sítě a její dopadení (START 2016).

Závěrem lze říci, že se na základě uvedených znaků nový terorismus od toho starého odlišuje v celkem pěti bodech: motivu, cíli, typu zbraní, propojenosti se státem a struktuře. Zatímco za útoky starého terorismu se skrývaly politické motivy, u nového terorismu je navíc přidán i motiv destrukce společnosti. Nový terorismus necílí pouze

² Jedná se o obecný definiční znak nového terorismu, což neznamená, že ho budou všechny teroristické skupiny nutně splňovat. Stále existují organizace, které jsou sponzorované státem. Jedná se například o spojení Talibánu s pákistánskou vládou či v minulosti o sponzorování Hamásu Saudskou Arábií.

na vysoce postavené úředníky či představitele států jako starý terorismus, ale jejich cílem může být kdokoliv. Protože snahou nového terorismu je postihnout co nejvíce obětí, nebojí se pro své útoky použít zbraně hromadného ničení. Naopak v případě starého terorismu byly používány převážně bomby a ruční palné zbraně. Pro starý terorismus byla typická přísná organizační struktura a propojenost se státní strukturou, odkud získával potřebné informace. U nového terorismu je volnější struktura, a především neplatí napojení na stát.

Marta Crenshawová nabízí pouze tři směry, ve kterých došlo k proměně mezi starým a novým terorismem. Nový terorismus se odlišuje v cílech a motivaci teroristů, dále v metodách boje, které mají destruktivnější charakter, a nakonec v organizační struktuře teroristické skupiny (Crenshaw 2006: 52). Nový terorismus je spojován se zbraněmi hromadného ničení a větším výskytem sebevražedných útoků, které jsou pro teroristy efektivnější, neboť způsobí větší škody než jiné metody. Z psychologického hlediska je nejdůležitější rozdíl v motivaci, která má mnohdy vliv na to, jak bude daný útok proveden. V této pasáži odkazuje Crenshawová na již výše zmíněný výrok Jamese Woolseyho (Crenshaw 2006: 54).

Zajímavý pohled na proměnu vnímání pojmu terorismu nabízí ve své studii Alex Schmid (Schmid 2004: 399). Nejprve byl tento termín použit pro vládu teroru Maxmiliána Robespiera za Velké francouzské revoluce na konci 18. století. Následně na konci 19. století byl terorismus spojen s anarchistickými a revolucionářskými bombovými atentáty. V první polovině 20. století byl terorismus spojován s rudým terorem v Rusku a s terorem nacistického a fašistických režimů. Po tomto období následovalo období dekolonizačních bojů a následně od 60. let boj za Palestinu, který je spojován s Organizací pro osvobození Palestiny. Zároveň do terorismu spadaly i tzv. městské guerilly v Latinské Americe a v Evropě. Poslední proměna nastala v 90. letech, od kdy je terorismus spojován s náboženským fundamentalismem (Schmid 2004: 399).

2.4. Příčiny terorismu

Cílem hledání příčin je možná predikce budoucího útoku a celkově snížení teroristických akcí. Několik předchozích výzkumů ukázalo, že terorismus je způsoben kombinací několika faktorů. Nelze tedy říci, že přítomnost jednoho faktoru nutně povede k teroristické akci. Zároveň neplatí, že kombinace určitých faktorů, která vedla k terorismu v jedné zemi, povede nutně k terorismu i v zemi jiné.

Přestože mnoho autorů není v určování příčin terorismu jednotných, většina z nich se shodne na následujících příčinách: politická a ekonomická modernizace, deprivace, třídní struktura (Zalman 2016). Současně existuje více forem terorismu, přičemž každá z nich má odlišné příčiny. Amy Zalmanová uvádí, že nelze zachytit všechny příčiny vedoucí k terorismu, jelikož každá teroristická skupina se odlišuje v metodě boje, motivaci či teritoriálním vymezení (Zalman 2016). Zalmanovou dále doplňuje Taryn Butlerová. Ta ve svém článku upozorňuje na to, že terorismus není pouze fenoménem chudých zemí a že ho zároveň nelze striktně spojovat s určitou formou vládnutí (Butler 2015: 3).

Počet autorů, kteří se zabývají příčinami terorismu, přibývá. Avšak dlouhodobě se tomuto tématu věnují tři autorky, jmenovitě se jedná o již výše zmíněné Marthu Crenshawovou, Taryn Butlerovou a Amy Zalmanovou.

První z nich je Martha Crenshawová, přední analytička v Centru pro mezinárodní bezpečnost a spolupráci a autorka řady článků a publikací na téma terorismu. V této části je použit její článek *Causes of Terrorism* z roku 1981, který byl citován řadou autorů píšících na toto téma. Crenshawová zde uvádí, že hlavním důvodem pro páchání teroristických činů je získání pozornosti, přičemž to odůvodňuje tím, že násilí a krveprolití vždy u lidí vzbuzuje pozornost (Crenshaw 1981: 386).

Dalším uvedeným důvodem terorismu je snaha o narušení či zpochybnění stávající vlády, které by vedlo k jejímu oslabení. Lze zde najít příčinu v nespokojenosti se státní autoritou a jejím způsobem vládnutí (Crenshaw 1981: 386).

V samostatné části se Crenshawová zabývá psychologickými faktory, které jednotlivce ovlivňují a následně ho vedou k teroristickým činům. Teroristé jsou malou skupinou lidí, kteří pocházejí ze stejného zázemí a zároveň tak mají zkušenosti se

stejnými podmínkami života. Tito lidé jsou mnohdy frustrováni politickou situací a svým způsobem životem. Proto se snaží dosáhnout nějaké změny, přičemž věří, že by jim k ní měl dopomoci terorismus vnímaný jako užitečná metoda k získání politického vlivu (Crenshaw 1981: 389).

Další autorkou je Taryn Butlerová z McKendree University, která ve svém výzkumu uvedla celkem šest následujících příčin terorismu: nezaměstnanost, sociální nerovnost, nízká míra demokracie, nedodržování lidských práv, nízký stupeň vzdělání a náboženství. U každé příčiny zároveň odůvodnila jejich výběr.

V rámci ekonomických faktorů uvedla Butlerová chudobu jako nejčastější příčinu terorismu. U tohoto faktoru je problematické, jakým způsobem je měřen. Zatímco někteří autoři měří chudobu na základě sociální nerovnosti, nízkého HDP a nízké gramotnosti, další vycházejí z velikosti populace, míry nezaměstnanosti a inflace (Butler 2015: 3). V souvislosti s chudobou pracuje Butlerová se dvěma proměnnými, a to s nezaměstnaností a se sociální nerovností. Státy s vysokou mírou nezaměstnanosti a sociální nerovnosti tíhnou více k terorismu. Například některé průzkumy ukázaly, že v některých oblastech vidí nezaměstnaní teroristické útoky vůči vládě jako řešení tohoto problému (Butler 2015: 4).

Jako další příčinu terorismu vidí Butlerová v nedostatečném zajištění respektování lidských práv ze strany vlády. Nedodržování lidských práv, které je navíc spojené s represí ze strany vlády vůči obyvatelstvu, přispívá k růstu terorismu. S tím souvisí i míra demokracie, pro niž je charakteristické dodržování a respektování lidských práv. Butlerová uvádí, že paradoxně v demokratických zemích dochází k četnějším útokům, neboť se jedná o formu vlády, kterou chtějí útočníci poškodit (Butler 2015: 3). To dokazuje jeden ze znaků nového terorismu, v rámci něhož teroristé bojují proti západní kultuře a celkově proti západnímu stylu života.

Zároveň i základní vzdělání a počet studentů jsou jako příčiny terorismu důležité. Zde platí, že větší počet studentů a větší gramotnost snižují výskyt terorismu. Vyšší počet studentů je úměrný menšímu počtu potulujících se dětí na ulicích. Ostatně podpora vzdělávání dětí a celkově zlepšení vzdělávacího systému by měly být jedním z

hlavních cílů každé vlády. Zároveň zde Butlerová připomíná důležitou věc, totiž že někteří lídři teroristických skupin jsou vysoce vzdělaní (Butler 2015: 6).

Poslední příčinou terorismu je náboženství, které v podobě náboženského terorismu lze označit za určitou formu politického násilí. Nelze spojovat jeden druh náboženství s tímto extremismem, nicméně nejčastějším typem je v současné době islámský extremismus (Martin 2010: 153).

Poslední vybranou autorkou zabývající se příčinami terorismu je Amy Zalmanová, která se terorismem a násilným charakterem konfliktů zabývá od 90. let 20. století. Podobně jako Butlerová i Zalmanová uvádí šest příčin, které motivují teroristy k jejich činům. Zalmanová začíná politickým motivem, u něhož odkazuje na samotnou charakteristiku terorismu jako na formu organizovaného politického násilí nestátním aktérem, který má za cíl změnit stávající organizaci společnosti (Zalman 2016).

Další v pořadí je strategický motiv. Zalmanová zde popisuje terorismus jako strategii slabších, kteří se snaží získat převahu nad představiteli státu, kteří představují ty silné. V tomto případě není teroristický čin náhodnou akcí, ale jedná se o předem dobře promyšlenou taktiku boje (Zalman 2016).

Zalmanová dále přidává psychologický motiv či motiv jednotlivce, kterým se řada psychologů zabývá již od 70. let 20. století. Mnoho psychologických teorií označuje jednotlivé teroristy za devianty, kteří mají určitý druh poruchy a ten je vede k jejich činům (Zalman 2016).

Předposledním motivem je socioekonomický. Chudoba, nedostatek vzdělání nebo nedostatek politické svobody mohou být zdrojem deprivace, která vede jednotlivce k teroristickým činům či k připojení se k teroristickým skupinám (Zalman 2016). Důležitým faktorem je také nezaměstnanost, která s sebou přináší pocit bezmoci a frustrace, a to především u mladé populace. Převážně u korupčních států zasažených ekonomickou krizí následně dochází k agresivnímu chování ze strany obyvatel, které posléze přerůstá v organizovanou agresi vůči vládním institucím (Arnett 2014).

Posledním motivem je náboženství. Řada expertů na terorismus uvádí, že od 90. let je nová forma terorismu spojená s náboženstvím, přičemž teroristické skupiny užívají náboženské texty k podpoře své činnosti či k rekrutu nových členů (Zalman

2016). George Arnett uvádí, že náboženský extremismus je od roku 2001 hlavní příčinou teroristických útoků po celém světě (Arnett 2014).

2.5. Vazby mezi terorismem a organizovaným zločinem

Teroristické skupiny a transnacionální kriminální sítě sdílejí mnoho společných charakteristik, včetně metody a taktiky boje. Napříč územím Sahelu severní Afriky, především v severním Mali, dochází k nárůstu spojení mezi radikálními islamisty a drogovými překupníky a dalšími transnacionálními kriminálními aktéry (Alda a Sala 2014: 1). Podle zprávy *Výboru pro zpravodajské služby USA* z roku 2011 bude za účelem zisku finančních prostředků narůstat počet zločinů ze strany teroristů i kriminálních skupin. V případě, že není teroristická skupina schopna si sama zajistit dostatečné množství finančních zdrojů na své aktivity, obrací se na různá kriminální uskupení v rámci daného regionu. Podle údajů z roku 2011 bylo více jak 40 zahraničních teroristických organizací spojeno s drogovými překupníky (National Intelligence Council 2011). V posledním desetiletí je v Sahelu zjevný nárůst kriminálních i teroristických aktivit. Podle některých autorů je současná tamní bezpečnostní krize důsledkem spojení zločinu, organizovaného zločinu a terorismu (UNODC 2016).

Erik Alda a Joseph Sala ve své studii *Links Between Terrorism, Organized Crime and Crime: The Case of the Sahel Region* přichází s myšlenkou, že průsečíkem kriminálních sítí a teroristických organizací vznikají tři typy jejich propojení: koexistence, spolupráce a konvergence (Alda a Sala 2014: 1). V případě koexistence operují oba typy aktérů na stejném geografickém území, přičemž mezi nimi může nastat menší spolupráce, nicméně ta nemusí přinést prospěch oběma stranám. Kriminální i teroristické skupiny jsou za těchto okolností závislé na slabé vládě a donucovacích orgánech dané země. Vlády v tomto regionu jsou buď slabé, aby čelily kriminálním sítím a teroristickým skupinám, nebo jejich aktivity přehlíží, protože z nich mají také zisky.

Druhým typem vazby je spolupráce. Ta vzniká tehdy, když risk z provedení kriminálního činu převažuje nad strachem z neúspěchu. Přestože se jedná o vzájemně výhodnou spolupráci, oba aktéři tím riskují nechtěnou pozornost a případné zajetí

orgánem vnitřní bezpečnosti (Alda a Sala 2014: 4). Otázkou tedy zůstává, zdali tyto krátkodobé spolupráce mohou dospět až k dlouhodobému partnerství.

Většina pozorovatelů uvádí, že nejvíce k vidění je poslední typ vazby mezi teroristickými skupinami a kriminálními sítěmi, tedy konvergence. Jedná se o sloučení obou aktérů do jedné organizace, ve které všichni vykazují chování teroristů i organizovaných zločinců (Alda a Sala 2014: 4).

3. Terorismus v západní Africe

Po sérii útoků 11. září 2001 vzrostlo ve Spojených státech amerických značně znepokojení z možnosti dalšího teroristického útoku. Zvýšil se nejenom počet útoků na státní instituce jednotlivých zemí, zahraničních velvyslanectví, ale zvýšil se i počet únosů letadel či zahraničních pracovníků. Zároveň se zvýšilo procento nelegálního obchodu s drogami ve všech částech světa (Nkwi 2015: 78). Afrika se zdála být kontinentem, kde nebyl donedávna přítomen terorismus. Hlubší analýzy však ukazují, že terorismus není na území západní Afriky ničím novým. Už v minulosti zde byly konflikty etnonacionálního či náboženského charakteru, které byly spojovány s teroristickou kampaní (de Andrés 2008: 18). Stejný typ konfliktu lze nalézt i dnes, jedná se například o spory mezi křesťany a muslimy v Nigérii nebo násilí ze strany Tuaregů a násilných islamistických skupin na území Mali. Nejenom, že se narostl počet teroristických útoků na území západní Afriky, ale zároveň se zde rozšířila síť překupníků, kteří tento region využívají jako centrum pro distribuci, velkoobchod a výrobu nelegálních drog ve většině případů putujících dále do Evropy (Nkwi 2015: 81).

Po roce 1960 byla již většina západoafrických států nezávislá a následovalo období politické nestability a vojenských převratů. V 80. letech se tyto státy v důsledku světové ekonomické krize dostaly do ekonomického úpadku a finančních problémů, které znamenaly úspory ve veřejných výdajích a propuštění mnoha tisíců státních zaměstnanců. Výrazné snížení veřejného rozpočtu přivedlo mnoho obyvatel do vážných finančních potíží (Ellis 2009: 183). Mezi nezaměstnané patřila i mladá populace, jejíž frustrace a nespokojenost vyústily ve vytvoření řady nových teroristických uskupení. Klíčové pro tato nová uskupení bylo jejich napojení na další teroristické organizace v Africe. To jim nejenom rozšířilo možnosti, ale zároveň jim to umožnilo spojit se i s těmi, kteří působili v severní či východní Africe (Nkwi 2015: 83).

V rozmezí let 2002–2008 je evidován malý počet útoků v západní Africe. Převážná většina z nich byla provedena na území Mali, Mauretánie, Čadu a Nigeru. Až v roce 2008 došlo k výraznému nárůstu útoků v tomto regionu, což bylo zapříčiněno vznikem Al-Káidy islámského Magrebu (AQIM)³.

³ V angličtině je hnutí známé jako *Al-Qa'ida in the Islamic Maghreb* nebo *Al-Qaida in the Lands of the Islamic Maghreb*.

Další patrný nárůst je zřetelný z přelomu let 2011/2012, který má i dnes vzrůstající tendenci (START 2017a). Pádem Kaddáfího režimu se nestabilita přenesla přes hranice Libye i do sousedních států, včetně západoafrických zemí. Po jeho smrti se do Mali začali vracet tuarežští vojáci, kteří za jeho režimu působili v libyjské armádě. Tito dobře vycvičení a plně vyzbrojení Tuaregové zahájili na začátku roku 2012 vojenské operace proti centrální malijské vládě (Larémont 2013). Tyto revoltující složky se postupně začaly sdružovat do jednotlivých uskupení, která následně získávala území na severu země. Přestože jsou jednotlivá hnutí nejvíce aktivní na území Mali, rozšiřují své aktivity například i do Burkiny Faso či Nigeru. Je nutné podotknout, že situace v Nigeru je oproti Mali stabilizovanější. Je to dáno především tím, že se tamní vláda rozhodla integrovat Tuaregy do orgánů státní správy (Larémont 2013). Od roku 2015 navíc zintenzivněly útoky nigerijské militantní islamistické skupiny Boko Haram, jejichž působnost se rozšířila na příhraniční území Čadu a Nigeru (START 2016).

Navzdory existenci řady menších teroristických skupin ovlivňujících bezpečnost regionu se do obecného povědomí dostala zejména dvě největší teroristická uskupení – Boko Haram a AQIM. Boko Haram je nigerijská militantní islamistická organizace, která se v březnu spojila s Islámským státem operujícím v Sýrii a Iráku. Islámský stát a Boko Haram mají stejný typ cíle, kterým je primárně dobytí nových území a rozšíření svého teritoria. Tím se liší od Al-Káidy, která se spíše soustřeďuje na šíření globálního džihádu. Zároveň se Boko Haram nikdy nestalo jejím formálním spojencem jako v případě AQIM a dalších menších lokálních skupin (Mantzikos 2014). Proto autorka záměrně vynechala Boko Haram a spíše se zaměřila na AQIM a další menší a méně známá uskupení.

3.1. Al-Káida islámského Magrebu

Ačkoliv AQIM vznikla v roce 2007, její kořeny sahají do alžírské občanské války v letech 1992–1998. Bezprostřední příčinou této války byly do té doby první svobodné parlamentní volby, které se v Alžírsku konaly téměř 30 let po získání nezávislosti – v prosinci 1991. První kolo v nich vyhrála *Fronta islámské spásy* před dosud autoritářsky vládoucí *Frontou národního osvobození*. Obě tyto strany postoupily

do druhého kola, které se však nikdy nekonalo. Alžírská armáda totiž provedla ze strachu z celkového vítězství *Fronty islámské spásy* státní převrat a následně rozpustila parlament. Tímto naplno propukla občanská válka, která trvala do roku 1998.

Po armádním převratu se postupně začaly vytvářet islamistické ozbrojené skupiny, mezi něž patřila i *Islámská ozbrojená skupina (GIA)*⁴. Jejím cílem bylo svrhnout alžírský sekulární režim a nahradit ho fundamentalistickým islámským státem. Do veřejného povědomí se tato skupina dostala především kvůli únosu francouzského letadla v roce 1994, bombovým útokům na pařížské metro v roce 1995 a brutálními taktikám, mezi něž patřilo stínání hlav civilistů. Především brutální taktiky byly předmětem odtržení některých předních členů skupiny, kteří v roce 1998 založili *Salafistickou skupinu pro kázání a boj (GSPC)*⁵. GSPC i nadále vedla boj proti alžírské vládě, avšak oproti GIA se distancovala tím, že své útoky nesměrovala na civilisty (Chattopadhyay 2015).

Přestože GSPC operovala převážně na území Alžírsku, po boku Al-Káidy se zapojila do několika operací v Afghánistánu. Po 11. září měl Usáma bin Ládín zájem především o rekrut nových členů a rozšíření džihádu po celém světě. V září 2006 oznámil Ayman al-Zawahiri spojení mezi Al-Káidou a GSPC. Následně na začátku roku 2007 byla GSPC přejmenována na *Al-Káidu islámského Magrebu*. V souvislosti se spojením s Al-Káidou došlo i k rozšíření jejich cílů. Kromě zavedení práva šaría na ovládaném území převzal AQIM boj proti západní civilizaci. Důkazem jsou útoky na západní konvoje v Alžírsku a Informační centrum OSN v Alžíru. Jako jednoho ze svých největších západních nepřátel uvádí Francii, která jednak působila několik desetiletí v severní Africe v roli kolonizátora a jednak tato země měla zájem na tom, aby v tehdejších alžírských volbách v roce 1992 nezvítězila *Fronta islámské spásy*. Vedle obou výše zmíněných cílů je pro ně tím hlavním svržením všech dosavadních vlád na územích, na nichž operují, a ustanovení fundamentálního státu založeného na právu šaría (Chivvis a Liepman 2013: 2–3; UN 2014).

AQIM operuje převážně při alžírském pobřeží na severu Mali, na východě Mauretánie, na západě Nigeru a v Burkině Faso. Do roku 2006 probíhalo nejvíce útoků

⁴ Přeloženo z francouzského originálu Groupe Islamique Armé.

⁵ Přeloženo z francouzského originálu Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat.

právě na území Alžírsko, po spojení s Al-Káidou došlo k výraznému nárůstu útoků v Mali a Mauretánii⁶.

Stejně jako Al-Káida má i AQIM přísnou hierarchickou strukturu, v jejímž čele je Abdelmalouk Droukdel. Ten je zároveň členem shromáždění všech lídrů uskupení, která spadají pod Al-Káidu. Hned pod Droukdelem jsou hlavní rozhodovací orgány uskupení: Nejvyšší rada, Rada pro právo šaría a Mediální produkce. V roce 2015 bylo na příkaz Aymana al-Zawahiriho, lídra Al-Káidy, zřízeno regionální rozdělení uvnitř AQIM. Jedná se o vedení pro Alžírsko, Libyi a západní Afriku (Counter Extremism 2017a).

Převážná část finančních zdrojů AQIM pochází z únosů a následného vydírání. Zároveň se za účelem navýšení finančních příjmů angažují v kriminálních aktivitách, jmenovitě se jedná o loupeže, obchodování s lidmi a zbraněmi, praní špinavých peněz a zprostředkování pašování drog z Jižní Ameriky do Evropy. AQIM také těží ze svých buněk v západní Evropě, které jim poskytují finanční i logistickou pomoc. Materiální a finanční pomoc poskytuje také Al-Káida (Counter Extremism 2017a; UN 2014).

Za poslední čtyři roky byl AQIM nejaktivnější na území Mali a Alžírsko. Každé regionální vedení AQIM má navíc své regionální extremistické spojení, přičemž tato spolupráce jim dává možnost provést ještě ničivější útok. Na území Mali a jeho příhraničí s Mauretánií, Alžírskem a Nigerem spolupracuje především s Ansar al-Dine a MUJAO. Mezi jejich spojení patří i Mokhtar Belmokhtar, obávaný alžírský džihádista a spoluzakladatel AQIM, jehož skupina je společně s AQIM zodpovědná za střelecké útoky v malijském hotelu Radisson Blu v Bamaku v listopadu roku 2015. AQIM se také přihlásil ke střeleckému útoku v přímořském letovisku Grand-Bassam, které se nachází přibližně 40 kilometrů od Abidjanu. Jednalo se o vůbec první útok této teroristické organizace na území Pobřeží slonoviny (Chivvis a Liepman 2013: 6–7; START 2017a).

3.2. Hnutí za sjednocení a džihád v západní Africe⁷

⁶ Údaje jsou převzaty z tabulky, Chivvis a Liepman 2013: 3.

⁷ Přeloženo z francouzského originálu *Mouvement pour l'Unification et le Jihad en Afrique de l'Ouest*. Toto uskupení je také známé pod názvem *Hnutí za jednotu a džihád v západní Africe* (Movement for Oneness and Jihad in West Africa, MOJWA).

MUJAO vzniklo v roce 2011 oddělením od AQIM. Za vznik tohoto uskupení se udává jejich prohlášení z října téhož roku, ve kterém oznámili únos tří humanitárních pracovníků z alžírského uprchlického tábora ve městě Tindouf. Hlavním cílem tohoto hnutí, které má svoji základnu v Mali, je angažovat a mobilizovat všechny džihádisty v západní Africe. Vůdci této skupiny jsou především známí jako drogoví překupníci, kteří se v oblasti Sahelu a jižního Alžírsku podílejí na obchodu s drogami (TRAC 2011a). Přestože se členové MUJAO angažují v organizovaném zločinu, většinu jejich příjmů tvoří výkupné z únosů lidí ze západních zemí a finanční příspěvky od jiných násilných skupin. Hierarchie této skupiny je založena na takzvaných spících buňkách (sleeper cells). Princip této struktury spočívá v tom, že v jednotlivých skupinkách jsou tzv. nenápadní spící členové, kteří aktivují svoji činnost až na základě předem dohodnutého signálu vůdce hnutí k provedení špionáže nebo terorismu (START 2015).

MUJAO působí především v Alžírsku, Mali, Burkině Faso a Nigeru. V roce 2012 převzalo spolu s AQIM a Ansar al-Dine kontrolu nad malijskými městy Timbuktu, Gao a Kidal. O rok později se francouzským a malijským vojákům podařila tato města dobýt zpět. Na konci roku 2013 se MUJAO spojilo s Brigádou maskovaných mužů v nové teroristické hnutí, které nese název Al-Mourabitoun (START 2015).

Většina útoků, ke kterým se MUJAO přihlásilo, byly únosy humanitárních pracovníků a alžírských diplomatů. Geograficky lze jejich útoky vymezit na dvě země, Mali a Alžírsko. Především na území Mali patřily mezi jejich spojence AQIM a *Hnutí za osvobození Azavadu* (MNLA)⁸. Všechna tato tři uskupení společně bojovala proti francouzské armádě během krize v severním Mali v roce 2013. Nedlouho poté došlo k rozepři mezi MUJAO a MNLA a jejich další spolupráce byla nejistá. Předmětem jejich sporu byla interpretace práva šaría. Zatímco MUJAO lpělo na jeho striktním dodržování, MNLA ho zavádělo ve volnější formě (Roggio 2013).

3.3. Hnutí za osvobození Azavadu

MNLA je politická a vojenská organizace, která si nárokuje rozsáhlé území Azavadu. Konkrétně se jedná o regiony Timbuktu, Kidal a Gao ve střední a východní

⁸ Přeloženo z francouzského názvu *Mouvement national de libération de l'Azawad*. MNLA bylo založeno v roce 2011 etnickou skupinou Tuaregů se základnou v severním Mali.

části Mali. Hnutí bylo založeno v říjnu 2011 poté, co téhož rok došlo k povstání Tuaregů v severním Mali (Bencherif a Campana 2016; TRAC 2011b). Jejich hlavním cílem je nezávislý sekulární stát Azavad, který jednostranně vyhlásili v roce 2012.

Největší procentuální zastoupení v Hnutí mají Tuaregové, zbytek tvoří řada dalších menších etnických skupin. Zároveň i přední představitelé vojenské části MNLA tvoří dobře vycvičení a vyzbrojení tuarežští bojovníci, kteří se na území Azavadu vrátili po pádu Kaddáfího režimu. Etnická roztržičnost a odlišné zájmy způsobují rozepře uvnitř MNLA. Zároveň uvnitř platí klanová struktura, která předurčuje k soubojům mezi vedením Hnutí a představiteli zbylých etnických skupin. Na základě těchto rozepří odešla z MNLA řada lidí, včetně Tuaregů. Jedním z nich byl i Ag Mohamed Assaleh, který si po odchodu z MNLA vytvořil vlastní uskupení s názvem *Koalice pro lid Azavadu* (Bencherif a Campana 2016).

MNLA je oproti ostatním regionálním teroristickým skupinám osamostatněno. Tím klíčovým rozdílem je na straně MNLA sekularismus a na straně zbylých teroristických skupin zavedení práva šaría. MNLA tak nepatří do jejich sítě vzájemných vazeb, ve které menší skupiny čerpají finance od AQIM, potažmo Al- Káidy. Podle francouzských tajných služeb obdrželo MNLA finanční zdroje od Kataru, nicméně výše částky je neznámá (Roger 2012). O dalších finančních zdrojích MNLA se v odborných zdrojích nepíše.

Také o cílových skupinách jejich útoků není příliš známo. Z tabulky InsideGov vyplývá, že polovina z nich směřuje na civilisty, zbytek obětí tvoří vládní činitelé a členové diplomatického sboru. Mezi jejich nejčastější útočné taktiky patří ozbrojené útoky a únosy (InsideGov 2017).

3.4. Ansar al-Dine

Ansar al-Dine bylo na konci roku 2011 založeno lyadem ag Ghalim, přezdívaným Lev pouště, který v minulosti působil jako zprostředkovatel mezi AQIM a malijskou vládou. V letech 2003, 2008, 2010 a 2011 zprostředkoval propuštění několika rukojmí. Po pádu Kaddáfího režimu se prohlásil lídrem MNLA, ale byl odmítnut. Důvodem tohoto odmítnutí bylo jeho napojení na AQIM a nesouhlas ostatních členů se zavedením práva šaría. Některé zdroje naopak uvádí, že byl odmítnut kvůli vazbám s

malijskou vládou. Po francouzské intervenci v Mali v roce 2013 Ghali zmizel a objevoval se pouze v médiích (Metcalf 2012). Informací o organizační struktuře tohoto uskupení je velmi málo. Ve většině zdrojů je popsán samotný lídr Ansar al-Dine, o typu struktury se již nikde nepíše.

V případě Ansar al-Dine se nejedná o transnacionální teroristické uskupení, jejich místo působení je omezeno pouze na sever Mali, a to převážně kolem měst Timbuktu, Gao a Kidal. Nicméně po francouzské intervenci se území, které ovládali, značně zmenšilo. Přestože některé zdroje uvádí jejich dřívější kolaboraci s malijskou vládou, terčem jejich útoků jsou kromě francouzských vojáků a členů mise MINUSMA i malijsí vojáci a policejní složky (Stanford 2016).

Finanční zdroje si sami získávají primárně obchodováním s opiem a vymáháním výkupného z únosů. Zbytek peněz jim poskytuje AQIM. V roce 2012 skončilo spojení Ansar al-Dine, AQIM a MUJAO s MNLA. Důvodem byly odlišné cíle MNLA a zbylých tří skupin. Zatímco MNLA chtělo vytvořit samostatný stát na severu Mali, zbylé tři skupiny usilují o vytvoření spojeného státu Mali, ve kterém by se vládlo na základě práva šaría. Již zmíněný AQIM je jejich nejčastějším spojencem (Stanford 2016; START 2017b).

3.5. Al-Mourabitoun

Jedná se o další islamistické uskupení, které vzniklo sloučením MUJAO a Brigádou maskovaných mužů. Al-Mourabitoun má svoji základnu na severu Mali a jejich cílem je zavedení práva šaría. Po útoku na hotel Radisson Blu v Bamaku došlo v prosinci 2015 ke spojení Al-Mourabitoun a AQIM. Od té doby převzal Al-Mourabitoun velení všech operací AQIM, včetně útoku na mírovou základnu OSN ve městě Ansogo na severu Mali (Counter Extremism 2017a).

Název Al-Mourabitoun odkazuje k radikální islámské berberské dynastii Almorávidů, která byla v arabštině známá jako Mourabitounes. V dobách největšího rozmachu v polovině 12. století se říše této marocké dynastie rozprostírala na územích dnešního Maroka, Západní Sahary, Alžírsko, Mauretánie a Mali. Samotný název reflektuje i touhu Al-Mourabitoun sjednotit zaniklé a poražené teroristické skupiny na území Mali (Global Security 2015).

Za zakladatele tohoto uskupení je považován jednooký alžírský válečný veterán Mokhtar Belmokhtar, který byl oficiálně zvolen do čela Al-Mourabitoun až v roce 2015. Později téhož roku byl Belmokhtar zařazen pod AQIM (BBC 2016; Counter Extremism 2017a). Struktura i hlavní představitelé nejsou veřejnosti příliš známí. Přičleněným skupinám AQIM z velké části vládne emír a agendu skupiny určuje Poradní výbor, který potvrdil samotný Belmokhtar v prohlášení v roce 2015 (Counter Extremism 2017a).

Celá skupina je stejně jako MUJAO financována z výkupného a kriminálních aktivit. Al-Mourabitoun získává finance skrze napojení na další teroristické skupiny. Teritoriálně převážně operují na územích Alžírsko, jihozápadní Libye, Mali a Nigeru. Kromě výše zmíněného útoku na základnu OSN je Al-Mourabitoun zodpovědný za útoky na hotelový rezort a restauraci La Terrasse v Bamaku v roce 2015 a luxusní hotel Splendid v Ouagadougou v lednu 2016. Od ledna 2014 patří mezi jejich oběti malijští humanitární pracovníci a vojáci, alžírský diplomat a desítky dalších civilistů ze Západu (Counter Extremism 2017a).

3.6. Fronta osvobození Maciny (FLM)

FLM je poměrně nové ozbrojené islamistické hnutí, které bylo založeno v lednu roku 2015. Fronta operuje v regionu Macina, který se rozprostírá v jižní části Mali, v oblasti měst Ségou a Mopti (Carayol 2015). FLM je zároveň aktivní v jižním příhraničí s Mauretánií (Global Security 2016).

FLM na sebe upozornila sérií útoků hned po svém vzniku. V srpnu roku 2015 členové FLM násilně obklíčili hotel Byblos ve městě Sevare, který leží v blízkosti historického města Mopti. Během přestřelky zemřelo 13 lidí, z toho bylo pět členů mise MINUSMA (BBC 2015). Na konci listopadu se FLM spolupřihlásila k útoku na luxusní hotel Radisson Blu, při kterém zemřelo 20 lidí. Tento útok byl podle prohlášení FLM reakcí na francouzskou vojenskou intervenci v oblasti Sahelu (Global Security 2016).

Cílem FLM je obnovení říše Macina z 19. století, která se rozkládala v oblasti vnitrozemské delty Nigeru, tedy v dnešních regionech Mopti a Ségou v Mali. Během koloniálního dělení Afriky na konci 19. století připadlo toto území Francii jako Horní Senegal (Global Security 2016).

3.7. Skupina na podporu Islámu a Muslimů

Skupina, jejíž název v arabštině zní *Jamaat Nusrat al-Islam wal Muslimeen* (JNIM), je aliancí seskupující saharskou větev AQIM, Al-Mourabitoun a Ansar al-Dine. Podle zahraničních zpráv bylo toto spojení oznámeno zveřejněním videa v březnu roku 2017, ve kterém byl vůdce Ansar al-Dine Iyad Ag-Ghali označen za lídra celé aliance (AfricaNews 2017a).

Každá skupina aliance operuje v odlišných částech země. Ansar al-Dine působí v regionu Kidal, kde útočí převážně na francouzské vojáky a mírové síly MINUSMA. Saharská větev AQIM se zaměřuje na okolí Timbuktu, kde ještě navíc útočí na místní obyvatelstvo a malijské a jiné zahraniční vojáky. Poslední z aliance, Al-Mourabitoun, se soustředí na okolí města Gao (Lyammouri 2017).

Teritoriálně se tedy zaměřují pouze na území Mali, kde je jejich cílem sjednotit všechny islamistické skupiny a zavést právo šaría. Cílem jejich útoků jsou převážně členové mezinárodních mírových sil, které naopak usilují o stabilizaci Mali (Lyammouri 2017).

Podle expertů představuje toto spojení hrozbu nejenom pro oblast Mali, ale i pro sousední západoafrické státy, ve kterých ještě před dvěma roky nebyly zaznamenány žádné větší teroristické útoky. Přestože jsou dané skupiny nejvíce aktivní v Mali, v minulosti byly zodpovědné za útoky na malijské a francouzské vojáky a mírové síly OSN i na územích jiných států v regionu (Reuters Africa 2017).

Kromě všech výše uvedených islamistických skupin zde působí ještě dvě menší hnutí, o kterých lze najít velmi málo informací. Prvním z nich je Nigerské hnutí za nezávislost, které po nigerské vládě požaduje redistribuci zdrojů získaných z těžby uranu na severu země. Druhým je Islámský stát na Sahaře, který, jak již z názvu vyplývá, je spojencem Islámského státu. Toto hnutí, které se rozprostírá na územích Burkiny Faso a Mali, bylo založeno bývalými členy MUJAO a Al-Mourabitoun v roce 2016 (TRAC 2008; TRAC 2015).

4. Organizovaný zločin v západní Africe

V posledních letech je věnována pozornost bezpečnostnímu vývoji v západní a severní Africe, přičemž největší znepokojení převládá nad vývojem v Mali, Alžírsku a Libyi, kde dochází k rozmachu teroristických organizací (Garson 2014; Lacher 2012: 3). Zatímco většina pozornosti se upírá právě na bezpečnost, otázka organizovaného zločinu je poněkud opomíjená. Dokazuje to i velmi malý počet výzkumů, kterých je v porovnání s analýzami terorismu mnohem méně. Jedinou rozsáhlejší studii vydává *Úřad OSN pro drogy a kriminalitu*, naopak žádný západoafrický policejní orgán zatím nevydal statistiky ani data o rozsahu organizovaného zločinu v regionu.

Většina dokumentů uvádí vznik organizovaného zločinu v západní Africe na počátku 70. let. Nicméně ještě před samotnou dekolonizací zde působily evropské kriminální skupiny, které se v západní Africe specializovaly na transkontinentální nelegální obchod. Jedním z nich byl i korsický gang, který se na území Pobřeží slonoviny angažoval v pašování cigaret a najímání žen k prostituci ve Francii (Roth 2017: 408). Později byla v 60. letech vytvořena malá lokální uskupení, která se specializovala na obchod. Tyto skupinky daly základ pozdějším nelegálním obchodním praktikám v tomto regionu (Lacher 2012: 4).

Následně došlo v 70. letech k rozmachu a nové vlně organizovaného zločinu. Mezi hlavními příčinami jsou uváděny: celosvětový růst ropy, konec krytí amerického dolaru zlatem, vysoká inflace a rapidní rozšíření dluhu v rozvojovém světě (Sims 2011: 19). K růstu organizovaného zločinu přispěly i lokální problémy v západní Africe, kterými byly občanská válka v Nigérii, životu nebezpečné nemoci a s tím i spojená migrace.

Velký vliv na organizovaný zločin měl tehdejší vývoj v Nigérii. V 70. letech zde nastal hospodářský rozmach, který byl způsoben vysokou cenou ropy. Z Nigérie se rázem stal nejbohatší africký stát, který přilákal řadu obyvatel z jiných západoafrických zemí, především z Ghany. Konec tohoto boomu nastal v 80. letech, kdy došlo k poklesu ceny ropy. Rázem se zvýšily ceny běžných potravin a produktů a výrazně narostl státní dluh Nigérie. Přelom 70. a 80. let je současně spojen s rozsáhlou korupcí, která spolu se špatnou ekonomickou situací v Nigérii vyústila v chudobu, vysokou nezaměstnanost, zvýšenou migraci a slabě regulované finanční domy, což byla příležitost pro praní

špinavých peněz a nelegální devizové operace. Za účelem vytvoření pracovních příležitostí pro Nigerijce vydala tamní vláda nařízení o vyhoštění všech imigrantů, kteří do země přišli v 70. letech, z nichž velkou část tvořili Ghanci. Většina z nich se vrátila zpět do Ghany, avšak část z nich byla zlákána možností zisku velkých peněz, pokud se postaví na stranu organizovaného zločinu. Zároveň i část samotných Nigerijců byla nucena odejít do jiné země a hledat lepší pracovní příležitosti a lepší ekonomické podmínky. Někteří jedinci zamířili do Pobřeží slonoviny, kde se stali součástí transnacionální sítě organizovaného zločinu, jehož základy sahají až ke zmiňovanému korsickému gangu (Sims 2011: 19–21).

V 80. letech došlo k rozmachu organizovaného zločinu i v Senegal, který byl spojen s konfliktem v regionu Casamance na jihu země. Součástí kriminálních aktivit se staly i senegalské ozbrojené složky, které zneužívaly svých funkcí k nelegálnímu nákupu zbraní (Sims 2011: 22).

V návaznosti na uvalení sankcí na Libyi, nepokoje v Mali a Nigeru a alžírskou občanskou válkou došlo v 90. letech k zintenzivnění organizovaného zločinu v regionu. Zároveň se rozšířily přeshraniční kriminální aktivity a propracovaly se i vnitřní struktury kriminálních skupin. Některé pašerácké stezky, které byly vytvořeny v průběhu 90. let, jsou stále aktivní i dnes (Lacher 2012: 5).

Od 90. let docházelo k pozvolnému nárůstu nelegálních aktivit. Svého dosavadního vrcholu dosáhl organizovaný zločin v západní Africe kolem roku 2006, po kterém sice následoval jistý pokles, avšak v posledních letech se ukazuje, že se organizovaný zločin opět rozmáhá. Ten byl zapříčiněn slabou státní správou neschopnou v době ekonomického růstu vytvořit silný a stabilní regulační systém. Současně v regionu roste aktivita teroristických skupin, které se mnohdy s organizovaným zločinem vzájemně prolínají (Shaw a Reitano 2013: 6).

Mark Shaw a Tuesday Reitano vydali v rámci Institutu pro bezpečnostní studie článek, ve kterém rozdělili dosavadní vývoj organizovaného zločinu v západní Africe do celkem tří etap. První etapa je spojená s dekolonizací, během níž se kombinací tamního politického a ekonomického vývoje vytvořily podmínky pro rozšíření prvních kriminálních sítí (Shaw a Reitano 2013: 1).

Druhá etapa je spojená s koncem studené války a sérií konfliktů v 90. letech. Ty zapříčinily vznik ozbrojených skupin, které se spojily s kriminálními sítěmi financujícími jejich aktivity. Rázem došlo k nárůstu nelegálního obchodu s nerostnými surovinami, které byly ve většině případů spojeny s probíhajícími západoafrickými konflikty (Shaw a Reitano 2013: 1).

Oslabené státy daly příležitost k dalšímu rozmachu organizovaného zločinu kolem roku 2000 a zároveň znamenal třetí fázi. Byl to právě rozvoj komunikačních technologií, který přispěl k dramatickému rozvoji nelegálního obchodování. Například pašování drog, především kokainu, se v západní Africe stalo natolik silnou a vlivnou kriminální sítí, že její aktéři přispívají k politické nestabilitě a narušují politické procesy na území Sahelu (Shaw a Reitano 2013: 1).

4.1. Struktura organizovaného zločinu

Pro západoafrický organizovaný zločin platí, že se jeho aktéři shlukují spíše v menších skupinách, u kterých je menší šance odhalení policejními orgány. První skupiny vznikaly kolem jedinců hledajících další členy na konkrétní pozice pro své obchodní aktivity. Oproti teroristickým skupinám se nejedná o masové uskupení, nýbrž ve většině případů zde můžeme najít úzké rodinné vazby (Sims 2011: 26–27).

Menší skupinu organizovaného zločinu tvoří 10–15 členů, u větších skupin se jedná až o 50 členů. Každá taková skupina má vnitřní hierarchickou strukturu, která je založená na lídrovi a jeho povelch. Většina jedinců je v rámci dané skupiny seznámena pouze se svou částí práce, přičemž utajení a loajalita ke skupině patří mezi priority. Jednotlivé funkce v organizovaném zločinu jsou většinou rodinnou záležitostí, jedná se o předávání z otce na syna. Větší skupiny najímají jednotlivce na jednodenní specifické úkoly, přičemž nejčastěji se jedná o přepravu daného drogového zboží na území jiného státu. Tito jedinci dostávají pouze informace potřebné pro vykonání jejich práce a mnohdy ani neznají osobu, pro kterou skutečně pracují. Za vykonání daného úkolu dostávají několik stovek dolarů. V posledních letech je v západní Africe vidět rozmach i počítačových trestných zločinů, byť se stále v rámci celku jedná o malé procento. Pro tento typ kriminálních aktivit jsou najímáni jedinci s pokročilou schopností práce s

počítači, kterých je však v západní Africe velmi málo (Sims 2011: 29–30; de Andrés 2008: 17).

Shaw Ellis upřednostňuje termín kriminální podnikání pro většinu aktérů organizovaného zločinu v západní Africe. Jedná se o skupinu obchodníků, kteří svými obchodními aktivitami překračují hranice nejenom veřejného a soukromého sektoru, ale zároveň legálního a nelegálního (Ellis a Shawn 2015: 11). Tito kriminální obchodníci jsou mnohdy napojeni na velké mezinárodní sítě, vedoucí od velkých mezinárodních společností až po těžařské společnosti. Organizovanému zločinu napomáhá i samotný charakter afrického prostředí. Jedná se o všudypřítomnou korupci, propustné hranice, nízkou míru státní administrativy, ekonomickou závislost na těžbě nerostných surovin či nízkou vymahatelnost práva. Překupníci si mnohdy kupují spolupráci s tzv. vyšší vrstvou, v rámci které jsou jejich nelegální aktivity tolerovány výměnou za finanční podporu. Ačkoliv neexistují přímé důkazy, někteří politikové využívají těchto vazeb k financování svých předvolebních kampaní (de Andrés 2008: 2; Shaw 2015: 10).

Aktéři organizovaného zločinu představují zároveň bezpečnostní hrozbu pro daný stát či region, ve kterém operují. Spory mezi jednotlivými skupinami o pašerácké stezky vedou mnohdy ke vzájemným ozbrojeným konfliktům, v lepším případě dojde k frakci a následnému vytvoření nové skupiny (UNODC 2013: 11). Ačkoliv jsou k organizovanému zločinu náchylnější tzv. slabé či zhroutené státy, lze ho najít i v rozvinutých afrických státech (Shaw 2015: 10).

V západní Africe se vyskytuje mnoho forem organizovaného zločinu, přičemž mezi ty nejčastější patří: obchodování s drogami a střelnými zbraněmi, ozbrojené loupeže a únosy, obchodování s lidmi a praní špinavých peněz. Nejznámější formou je obchodování s drogami, především s kokainem, jehož velkoobchodní cena po dovozu do Evropy může převýšit armádní rozpočet mnoha západoafrických států (UNODC 2013: 10). Na následujících stránkách se bude autorka podrobněji zabývat nejznámějšími typy organizovaného zločinu v západní Africe.

4.2. Obchodování s drogami

Jedná se o nejzávažnější typ organizovaného zločinu v západní Africe, neboť tamní státy slouží ve většině případů jako hlavní přepravní bod na trase mezi

americkým kontinentem a Evropou. S drogami se v západní Africe začalo obchodovat už koncem 30. let 20. století, nicméně přepravním bodem se tento region stal až počátkem 80. let téhož století (Sims 2011: 33). Ačkoliv se po dlouhá léta jednalo pouze o tranzitní region, v posledních letech zde dochází k rozvoji samotné výroby drog (Lewis 2015). Nejvíce se obchoduje s kokainem, jenž je zároveň nejvýnosnější. Mezi další pašované drogy v regionu patří marocká pryskyřice, heroin a farmaceutické psychotropní léky.

V západní Africe existují dva hlavní směry pašeráckých cest. Prvním z nich je trasa jihoamerického kokainu, který putuje přes západní Afriku dále do Evropy. Druhým je trasa marocké konopné pryskyřice přes pásmo Sahelu na území Arabského poloostrova. Samotné pozemní cesty přes Sahel a Saharu jsou různorodé a konkrétní trasy pašeráků nejsou příliš známé. Většina drog je převážena z přístavů v Guineji a Mauretánii a následně putují do severního Mali a poté dále na sever do Maroka, Alžírsko a Libye (Lacher 2012: 7).

Jihoamerický kokain je do Evropy přepravován třemi způsoby. První typ přepravy po moři je řízený ve většině případů jihoamerickými obchodníky. Tuny kokainu jsou naloženy v Kolumbii, odkud jsou prostřednictvím lodí či soukromých jacht a letounů přepraveny přes Brazílii a Venezuelu do hlavních přístavů Guinejského zálivu. Nejčastěji se jedná o Cotonou v Beninu, odkud je zboží dále převáženo do Toga, Ghany a Nigérie. Druhým typem je přeprava řízená ghanskými a nigerijskými překupníky, kteří nakupují až stovky kil kokainu přímo u zahraničních výrobců. Dané zboží buď rozprodají v rámci regionu, nebo ho pošlou do jižní Evropy. Poslední typ přepravy řídí Evropané a Západoafričané, kteří mají platné povolení k pobytu na území Evropy. Tito lidé spolu investují do jihoamerického kokainu, který pašují nejčastěji do Španělska, Portugalska a Itálie (de Andrés 2008: 9). Malé skupiny překupníků obvykle najímají kurýry, kteří buď po souši, nebo letecky přepravují po předem domluvených pašeráckých stezkách balíčky s kokainem. Sami neznají blíže své nadřízené ani další kurýry, čímž se pašeráci kryjí před odhalením. Pokud je kokain přepravován letecky, kurýři naplňují falešné cestovní kufry zásilkami od jiných kurýrů (Alemika 2013: 37–38).

Obrovské množství kokainu bylo přes západní Afriku dopraveno v rozmezí let 2005–2007. V té době byla zhruba třetina importovaného kokainu do Evropy dovezena z Guineje, Guineje-Bissau, Toga, Beninu, Nigérie a Ghany (Lacher 2012: 6). Po roce 2007 došlo k pozvolnému poklesu obchodu s kokainem v regionu. Avšak od přelomu let 2009–2010 lze vidět jeho opětovný nárůst způsobený poklesem jeho poptávky v USA, kde byl nahrazen levnější extází. To způsobilo přesun části obchodu ze Severní Ameriky na západoevropské a jihoevropské trhy. Pro kokain existují v západní Africe tři hlavní přepravní centra: severní, jižní a východní. Severní centrum se nachází v oblasti Guineje-Bissau, Guineje, Gambie a Senegalu. Jižní centrum má hlavní středisko v Nigérii, ale zahrnuje i Benin, Togo a Ghanu. Východní centrum se soustřeďuje kolem Mali a okrajově i Mauritanie, avšak pašeráci toto centrum využívají převážně pro leteckou přepravu (UNODC 2013: 11). Z důvodu volného pohybu osob a zboží v rámci ECOWAS může být prakticky kterákoliv droga přepravena přes hranice, aniž by prošla hraniční kontrolou.

Druhou nejvýnosnější drogou je heroin, který je v západní Africe na vzestupu. Zatímco kokain se sem dováží z Jižní Ameriky, heroin sem putuje z jihovýchodní Asie a Afghánistánu přes Keňu a Tanzánii (Sterbenz 2015). Velká část heroinu je do regionu dopravena letecky, přičemž nejvíce překládek je v Nigérii, poté v Ghaně a Senegalu. Samotné zboží je dále přepraveno do finální evropské destinace (UNODC 2013: 21). V posledních letech vzniklo spojení nigerijských drogových obchodníků a pákistánských drogových kartelů, čímž se otevřel nový trh pro distribuci této drogy (Alemika 2013: 37).

Metamfetamin je jednou z mála drog, která se v západní Africe přímo vyrábí. První pašované balíčky byly objevené v roce 2008, o dva roky později byly v Libérii odhaleny i samotné nelegální laboratoře na výrobu této drogy (UNODC 2013: 19). Metamfetamin je nazýván drogou budoucnosti západoafrického organizovaného zločinu, neboť její výroba je snadná a levná. V současnosti existuje největší výroba této drogy v Nigérii, odkud kromě do jihovýchodní a jižní Asie putuje i do jižní Afriky. Předpokládá se, že malé laboratoře se nacházejí i v Ghaně, Gambii, Pobřeží slonoviny, Burkině Faso a Guineji-Bissau (Lewis 2015).

Poslední položkou na seznamu pašovaných drog je marocká konopná pryskyřice, ze které se vyrábí hašiš. Po zemi nebo lodí proudí do Mauretánie, poté přes Mali a Niger dále na východ. Většinu pašeráků marocké pryskyřice představují jedinci z arabské komunity Malijců, kteří mají rodinné nebo kmenové vazby na další jedince v Mauretánii a Nigeru (Lacher 2012: 7).

Do obchodování s drogami se zapojují i ozbrojené skupiny. Například AQIM platí místním řidičům za propašování drog přes poušť na přepravu do Evropy (Smith 2014). Poslední výroční zpráva UNODC uvádí Ghanu a Nigérii mezi nejfrekventovanějšími zeměmi přepravujícími kokain. Naopak v případě heroinu se jedná spíše o Nigérii. Množství této drogy v regionu od roku 2011 roste (Sterbenz 2015). Stoupající trend pašování drog v regionu potvrdila také *Mezinárodní rada pro kontrolu narkotik*. Nárůst jejich nelegální výroby se navíc objevil na Pobřeží slonoviny, v Guineji a Nigérii (AfricaNews 2016). Zpráva UNODC zde zároveň uvádí, že AQIM je součástí nejenom obchodování s kokainem, ale i s marockou pryskyřicí. Kromě AQIM je do nelegálního obchodu s drogami zapojené i MUJAO (African News 2017b). Současně není vyloučené, že s drogami obchodují i jiné teroristické skupiny, neboť se jedná o významný zdroj financí.

4.3. Pašování diamantů

Těžba surových diamantů v Africe pokrývá až 75 % všech diamantů na světě a stejně jako zlato má i tato komodita vysokou cenu na mezinárodních trzích. Počátky pašování diamantů sahají již do 19. století, kdy se na africkém kontinentě začala tato komodita těžit (Roth 2017: 411). Západoafrické diamanty se pro pašeráky staly lukrativním zbožím. Bylo to dáno především velkými nalezišti vysoce kvalitních aluviálních diamantů v Sieře Leone, které jsou získávány pomocí rýče a síta (Sims 2011: 42). Pro pašeráky není výnosná extrakce diamantů, ale spíše samotný obchod. Nebroušený kámen je ve vacích letecky transportován na největší diamantové trhy v Tel Avivu, Bombaji a Antverpách, přičemž ještě před dosažením své cílové destinace je diamant rozštěpen na menší části. Většinu vývozu mají na starosti cizinci, nejčastěji Libanonci a Syřané, kteří jsou v západní Africe trvale usazeni (UNODC 2005: 27).

Na území západní Afriky se diamanty vyskytují v Sieře Leone, Libérii, Pobřeží slonoviny a Ghaně. Celosvětově známé jsou diamanty původem ze Sierry Leone, které se dostaly do povědomí širší veřejnosti ve spojitosti s občanskými válkami v Sieře Leone a Libérii. Nelegální obchodování s touto komoditou bylo hlavním zdrojem příjmů ozbrojených rebelů *Spojené revoluční fronty*. Zároveň se předpokládá, že z diamantů byli financováni i rebelové v Pobřeží slonoviny (Alemika 2013: 78). V roce 2000 bylo zjištěno, že se na pašování západoafrických diamantů spolupodílel i Hizballáh, který získanými penězi financoval svou účast v libanonské občanské válce. Některé zprávy poukazují i na spojení Al-Kaidy a pašování diamantů (UNODC 2005: 27). V roce 2003 přijaly africké země Kimberlejský systém certifikace, kterým se zavázaly k zamezení obchodování s diamanty za účelem financování ozbrojeného konfliktu. Jedná se o tzv. krvavé diamanty, jejichž těžba probíhala na území kontrolovaném rebely. Těžba diamantů na tomto území představovala ve většině případů nucenou práci pro muže, ženy i děti. Rebelové následně s diamanty nelegálně obchodovali a z jejich prodeje financovali své ozbrojené aktivity v boji proti legitimní vládě (Armstrong 2012). Termín krvavý diamant se užívá z důvodu jeho spojení s násilím a lidským utrpením v Angole, Demokratické republice Kongo, Sieře Leone a Libérii.

Těžba a obchod s drogami jsou v západní Africe spojeny s kriminálními skupinami ve třech případech. Prvním je již zmíněné užití diamantů na financování válečných aktivit. Zadruhé, diamanty mohou být pašované i z oblastí, které nevykazují možnost konfliktu. Například velká část diamantů ze Sierry Leone je přepravena do okolních států, odkud jsou následně poslány na mezinárodní trhy. Třetím případem je zapojení kriminálních skupin do nelegálního obchodu s diamanty za účelem krytí svých kriminálních aktivit někde jinde. Většinou tím kryjí praní špinavých peněz (Sims 2011: 43).

Přestože se o pašování diamantů mluví stále jako o aktivním africkém fenoménu, nelze v současné době dohledat aktuální studii, která by ukazovala aktuální vývoj a postižené země tímto organizovaným zločinem. I samotný Mitchel Roth poukazuje na možné spojení nelegálního obchodu s diamanty a se zbraněmi, avšak ani on neuvádí žádné konkrétní údaje. Mnoho dokumentů bylo vydaných v rozmezí let

1999—2005, tudíž u tohoto nelegálního obchodu nelze zmapovat žádný podrobnější vývoj.

4.4. Obchodování s lidmi

Obchodování s lidmi představuje typ organizovaného zločinu v západní Africe, který se vyznačuje pyramidovou strukturou. Ve spodní části pyramidy jsou zařazeni jedinci, kteří jsou pouze dočasnými členy. Nad nimi se nachází převaděči, většinou se jedná o přistěhovalce. Na vrcholu této pyramidy stojí hlavní obchodníci, kteří mají hlavní slovo. V některých regionech, například v oblasti nigerského města Agadez, se jedná o respektované muže. Tito provozovatelé, jak je v hauštině nazývají, zároveň vlastní záchranné domy, které jsou napojené na severoafrické nevěstince. Za největší obchodníky s lidmi v regionu jsou považováni Nigerijci, kteří mají řadu svých základen v Beninu, Togu, Ghaně, Guineji a Mali. S lidmi se obchoduje v celé západní Africe, avšak kromě Nigérie patří mezi nejaktivnější země Benin, Pobřeží slonoviny, Nigérie a Burkina Faso. Naopak Ghana a Sierra Leone slouží spíše jako tranzitní země (Adebayo a Musa 2015: 250; Alemika 2013: 41; Roth 2017: 410).

Západní Afrika je zároveň regionem, ve kterém se na celém kontinentu nejvíce obchoduje s nezletilými. Například v Guineji bylo mezi roky 2012–2014 detekovanými oběťmi nelegálního obchodování s lidmi 76 % dětí a 24 % dospělých. V Nigérii bylo za stejné období odhaleno o něco více dospělých, jednalo se o 42 % dospělých a 58 % dětí (UNODC 2016:113). Zatímco u dětí se nejvíce obchoduje s chlapci, u dospělých jedinců převažují ženy (UNODC 2016: 112). S jistým druhem obchodování s dětmi je známý Benin, kde se jedná o tzv. fenomén vidomégonských dětí. Tradičně byly stovky dětí posílány do lepších rodin, ve kterých jim bylo umožněno dobré studium s výhledem na jejich budoucí začlenění do vyššího společenského života. Avšak v posledních letech se z Beninu stalo hlavní centrum obchodování s dětmi, které jsou ve většině případů místo školní docházky využívány na práci na trzích či v domácnostech. S dětmi se obchoduje i v jiných západoafrických zemích, kde jsou děti využívány na bavlníkových a kakaových plantážích. Jedná se o více než 2 miliony dětí, které pracují na plantážích v Pobřeží slonoviny, Ghaně a Mali. Stejně jako se na Západě zvyšuje poptávka po čokoládě, tak se zároveň zvyšuje i počet dětských pracovníků. Farmáři tak v případě

kakaových plantáží využívají dětskou pracovní sílu, neboť ceny za kakao jsou velmi nízké, takže si nemohou dovolit zaplatit dospělé pracovníky (Courrier des Afriques 2014; Huffpost 2017; UNODC 2016: 113).

Obchodování s lidmi má v západní Africe více forem. Jednou z nich je obchod s lidmi za účelem zisku nové pracovní síly na plantáže. Mezi ně patří i několik migrantů z Burkiny Faso, kteří pracují na kakaových plantážích v Pobřeží slonoviny. V Ghaně naopak dochází k vnitrostátnímu obchodování s dětmi, které jsou posílané na rybí farmy. Pro překupníky se jedná o levnou pracovní sílu, kterou často používají na rozmotávání sítí ve vodě (Sims 2011: 39–40).

Západní Afrika se také mimo jiné stala přepravním bodem s cílem vyhnout se mezinárodním kontrolám na hlavních přepravních trasách. V roce 2003 se takto snažil nigerijský převaděč dostat šest čínských občanů na území Velké Británie (Roth 2017: 411).

Dalším typem obchodování s lidmi je obchod za účelem prostituce nebo sexuálního násilí, přičemž nejvíce případů je ze Sierry Leone, Burkiny Faso a Nigérie. V Siere Leone stojí za tímto obchodem vlivná libanonská komunita, která v minulosti posílala dívky mladší 18 let do Libanonu. Většina dívek a žen z Burkiny Faso je převážena do Pobřeží slonoviny, Mali a Nigeru. Některé z nich končí i v Libanonu. V Nigérii jsou tamní dívky posílány buď do Evropy, nebo na Blízký východ. Většinu těchto obchodů řídí Nigerijky, které v minulosti samy provozovaly prostituci. Tyto ženy mnohdy slibují venkovským dívkám práci v jihoevropských hotelech, avšak ve skutečnosti se tyto dívky stávají sexuálními otrokyněmi. Podle zprávy *Mezinárodní organizace práce* tvoří západoafrické dívky až 60 % všech zahraničních sexuálních pracovníků v Itálii. Tato čísla potvrzuje i zpráva OSN, podle které je až 80 % migrujících nigerijských žen po příjezdu do Itálie prodáno jako sexuální otrokyně. Zároveň se zde uvádí, že tento typ obchodu s lidmi má v posledních letech rostoucí tendenci (Kelly a Tondo 2016; Sims 2011: 40).

Ze 70 % všech obyvatel Sahelu tvoří dvě třetiny mladí lidé do 25 let, jejichž vyhlídka do budoucna nejsou nikterak příznivé. Zhruba 44 % zdejších dětí nemá přístup k základnímu vzdělání a pouze 36 % populace umí číst a psát (The Telegraph 2015; UNODC 2017). Nedostatečné vzdělání a nezaměstnanost zvyšují riziko rekrutu

mladých obyvatel tamními teroristickými organizacemi, které jsou zde v posledních měsících velmi aktivní. Zároveň zde hrozí riziko obchodování s dětmi. Mnoho malijských dětí bylo výměnou za peníze prodáno rodinnými členy do různých armádních skupin. Některé teroristické organizace mají své členy, kteří se specializují na rekrutování dětí. Teroristé v těchto případech těží z chudých poměrů sahelského venkova, kde většina rodičů posílá své děti za lepším vzděláním do větších měst. Teroristé nabízejí těmto rodičům několik stovek dolarů za poslání svých dětí do škol, ve kterých se budou učit islámu. Záhy jsou místo do školy přepravené do výcvikových táborů, kde se po dobu dvou týdnů v saharské poušti učí základům boje. Od roku 2012 bylo takto džihádisty rekrutováno více jak tisíc malijských dětí, přičemž většina z nich pochází z chudých venkovských oblastí (Obaji 2016).

4.5. Obchodování se zbraněmi a jejich výroba na území západní Afriky

Na území západní Afriky se nachází velké množství nelegálních zbraní, někdy se hovoří až o stovkách tisíc. V říjnu 1998 přijal ECOWAS *Memorandum na vývoz, dovoz a výrobu ručních a lehkých zbraní* s ustanovením, dle kterého je členský stát povinen informovat organizaci o záměrném využití zbraní, které mají být do členského státu dovezeny (UNODC 2005: 30). S touto myšlenkou kontroly zbraní přišel bývalý malijský prezident Alpha Oumar Konaré, který tím reagoval na tuarežské povstání v první polovině 90. let (Tougas 2015). Přesto se sem i nadále dováží vojenské vybavení. Například v Pobřeží slonoviny či v Libérii bylo zabaveno několik takových dodávek, které nebyly dopředu nahlášené (Sims 2011: 48).

Po konci studené války následovalo období, kdy byly do tohoto regionu dovezeny tuny zbrojního materiálu ze zemí mimo kontinent. Od konce 90. let a s ním spojeným úbytkem počtu tamních občanských válek se zároveň zmenšila poptávka po dovozu zbraní. Donedávna byly regionální dodávky schopné uspokojit lokální poptávku. Po pádu Kaddáfího režimu v roce 2011 došlo k opětovnému nárůstu obchodu se zbraněmi. Vojenské sklady s obrovským vojenským arsenálem byly vyrabovány, mimo jiné i pašeráky, kteří tyto zbraně prodávají rebelům nebo kriminálním skupinám za poměrně nízké ceny. Mezi příjemce nelegálního zboží patří AQIM, Al-Mourabitoun, MNLA, Ansar al-Dine, separatistické skupiny na severu Nigeru nebo Hnutí

demokratických sil Casamance v Senegal. Jelikož se jedná o poměrně nestabilní region, posílení ozbrojených skupin nelegálními zbraněmi může vyústit až v dlouhotrvající konflikt (Charbonneau 2012; UNODC 2013: 33–34). Sama politická nestabilita byla demonstrována převraty v roce 2010 v Nigeru, v roce 2012 v Guineji-Bissau a Mali a v roce 2015 v Burkině Faso. Zatímco s koncem občanské války v Pobřeží slonoviny v letech 2010–2011 došlo na tomto území k výraznému snížení nelegálního obchodu se zbraněmi, s rostoucí nestabilitou v Sahelu zde od roku 2012 roste i tento typ nelegálního obchodu (Berghezan 2013: 38).

Podle výzkumu *Britského centra pro zbrojní průmysl* se dnes většina Kaddáfího zbraní nachází v Mali, Pobřeží slonoviny a Čadu (RAFAL 2016). Autoři tohoto výzkumu zároveň poukazují na nový typ zbraní, které používají západoafrické teroristické organizace. Jedná se o pušky iráckého původu a čínské kulovnice, jejichž sériová čísla odpovídají těm, kterých se v roce 2015 kurdské milice *Lidové obranné jednotky* zmocnily nad *Islámským státem*. Právě důvody, proč se tyto zbraně zde nacházejí, nejsou známy. Mohou za tím být tzv. osamělí bojovníci, kteří s sebou převážejí zbraně. Ti následně vytvoří malou buňku, která má osobní napojení na AQIM a její odnože a ozbrojené skupiny v Sýrii (Johnson 2016).

Většina zboží je převážena po staletých pašeráckých stezkách, které se nachází na území Mauritánie, Mali, Nigeru, Alžírsku a Čadu. Jednotlivé trasy procházejí místy, nad kterými tamní vlády nemají plnou kontrolu (Oneko 2017). Zároveň se jedná o území, kde stát nemá plnou kontrolu nad přecházením hranic, tudíž pro pašeráky není přeshraniční obchod nikterak obtížný. Mezi nejvíce pašované vojenské zboží patří malé ruční zbraně a pro ně určené střelivo. Odhaduje se, že se jich nachází v regionu až 6 milionů kusů, přičemž se jedná o nejvíce používaný typ zbraní v ozbrojených konfliktech v západní Africe (Tougas 2015). Zbraně jsou buď určené pro konkrétní kupce, nebo jsou nabízené na největších tradičních místech pro obchod se zbraněmi, mezi něž patří Agadez v Nigeru a Gao v Mali. Většina zbraní se do Nigeru dostane z Libye a Alžírsku, zde jsou buď rozprodávány, nebo putují dále do Mali či Mauretánie. Další pašerácké stezky vedou z Burkiny Faso přes Pobřeží slonoviny do Libérie a z Guineje-Bissau do Gambie.

V minulosti byla Ghana hlavním centrem, kde se samotné zbraně vyráběly. Po celé zemi se nacházely menší dílny, ve kterých se ročně vyrobilo kolem 200 kusů zbraní. Ty byly následně převáženy do Pobřeží slonoviny, Toga a Nigérie (Sims 2011: 47). V současné době neexistuje v západní Africe továrna, která by vyráběla zbrojní materiál ve velkém. Většinou se jedná buď o malé lokální továrny nebo o nelegální výrobu v Nigérii či v Mali (Olivier 2015).

4.6. Praní špinavých peněz

Úřad OSN pro drogy a kriminalitu definuje praní špinavých peněz jako způsob, kterým zločinci kryjí nelegální původ jejich bohatství a zároveň se snaží vzbudit dojem, že se jedná o legálně získané jmění. Původ těchto příjmů může pramenit z přeshraničního nelegálního obchodu s lidmi a různými dalšími komoditami. Tento typ zločinců je mnohdy napojen na drogové kriminální sítě (UNODC 2017).

V roce 2000 byla v rámci západoafrické organizace ECOWAS vytvořena *Mezivládní akční skupina proti praní špinavých peněz v západní Africe* (GIABA). Cílem této skupiny je prevence a boj proti praní špinavých peněz a financování teroristických uskupení v regionu. Přestože se v západní Africe jedná o velmi důležitý finanční zdroj teroristů, trvalo roky, než některé západoafrické státy začlenily konkrétní právní předpisy proti praní špinavých peněz do svého právního systému (Kulovics 2009: 24).

Zeměmi nejvíce postiženými tímto typem organizovaného zločinu jsou Ghana, Pobřeží slonoviny a Sierra Leone. V posledně jmenovaném státě docházelo před přijetím Kimberleyského procesu k velkému množství legalizací výnosů z trestné činnosti z obchodování s diamanty. Poslední číselné údaje jsou dostupné z roční zprávy GIABA, ve které se poukazuje na pokles praní špinavých peněz v regionu (GIABA 2015: 14). Na druhou stranu nárůst teroristických útoků v zemích západní Afriky představuje hrozbu nelegálních výnosů. Ačkoliv se tato hrozba všude uvádí, žádná aktuální data, která by udávala nárůst této kriminální činnosti ve spojitosti s nárůstem teroristických útoků v oblasti Mali, nejsou dostupná.

5. Analytická část

5.1. Charakteristika regionu

Hned na úvod této analytické části je třeba vymezit geografické rozhraní, se kterým budeme operovat. V regionu západní Afriky se nachází tyto státy: Benin, Burkina Faso, Pobřeží slonoviny, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Libérie, Mali, Mauretánie, Niger, Senegal, Sierra Leone a Togo. Záměrně došlo k vyřazení největšího regionálního státu Nigérie. Pro nastínění korelace mezi organizovaným zločinem a terorismem by z hlediska množství dat bylo třeba vytvořit případovou studii zaměřenou čistě na tento stát.

5.2. Od slabých k silným státům v západní Africe

Abychom mohli jednotlivé západoafrické státy označit za silné, či slabé, je třeba se nejprve podívat na základní teoretické vymezení, kterým je weberiánská definice. Max Weber ve své knize *Politika jako povolání* popisuje stát jako lidskou pospolitost, která si na určitém území nárokuje monopol legitimní fyzické moci (Weber 1998: 247). Weber zde naráží na tři základní znaky státu: lidskou pospolitost jako obyvatelstvo státu, území státu a monopol legitimní fyzické moci, tedy schopnost vlády zajistit suverenitu státu. Nicméně v dnešním světě existují státy, jejichž vládcí nedisponují suverenitou nad celým územím státu. Proto Robert Rotberg přišel s klasifikací, ve které dělí státy na silné (*strong*), slabé (*weak*), selhávající (*failed*) a zhroutené (*collapsed*). Samotný autor vymezuje pojem slabé státy jako takové, ve kterých jsou náboženské, etnické či jiné rozpory, avšak nedochází k násilí. Naopak zhroutený stát je takový, kterému chybí nejenom vnitřní, ale mnohdy i vnější suverenita. Jedná se o extrémní typ státu, který se vyskytuje poměrně vzácně (Rotberg 2002).

Kvantifikovanou podobu slabých států nabízí tzv. *Fragile State Index* (FSI), který do roku 2013 nesl označení *Failed State Index*. Tento index je založen na celkem 12 indikátorech, přičemž jednotlivé státy jsou ohodnoceny čísly 1 až 10. Čím vyšší je FSI, tím je daný stát slabší (Fund for Peace 2017).

Jiné porovnání jednotlivých států formou indexu nabízí tzv. *Ibrahim Index of African Governance* (IIAG). Jedná se na rozdíl od FSI nejen o index zabývající se čistě

africkým kontinentem, ale zároveň IIAG pracuje s 94 indikátory, které jsou rozděleny do 4 hlavních kategorií: bezpečnost a vláda práva, participace a lidská práva, udržitelný hospodářský rozvoj a lidský rozvoj (MO Ibrahim Foundation 2017).

Tabulka 1: Seřazení západoafrických států dle IIAG

Stát	Rok 2000	Rok 2015	Vývoj	Průměrná hodnota
Ghana	66.0	63.9	-2.1	66,7
Benin	56.8	57.5	+0.7	58,6
Senegal	57.1	60.8	+3.7	57,8
Mali	55.3	50.6	-4.7	53,4
Burkina Faso	50.8	51.8	+1.0	51,7
Gambie	50.5	46.6	-3.9	50,7
Libérie	41.3	50.0	+8.7	47,5
Niger	44.3	50.2	+5.9	46,9
Sierra Leone	45.6	49.4	+3.8	44,8
Mauretánie	46.2	43.5	-2.7	43,7
Togo	38.8	48.5	+9.7	43,7
Pobřeží slonoviny	39.2	52.3	+13.1	43,2
Guinea	41.4	43.3	+1.9	42,2
Guinea-Bissau	37.3	41.3	+4.0	38,3

Zdroj: Autorka dle výpočtů z IIAG.

Pro účely této práce si autorka vybrala právě IIAG, který poskytuje komplexnější data. Tento index každoročně poskytuje údaje o afrických státech již od roku 2000. Účelem práce není rozdělit západoafrické státy do všech kategorií od silných až po zhroutené, nýbrž poukázat na aktuální situaci v západní Africe. Na základě údajů sestavila autorka Tabulku 1, která jí umožnila seřadit státy podle jejich aktuálních stavů. Zatímco druhý a třetí sloupec ukazují hodnoty států v letech 2000 a 2015, sloupec průměrná hodnota vykazuje aritmetický průměr vytvořený z časového období

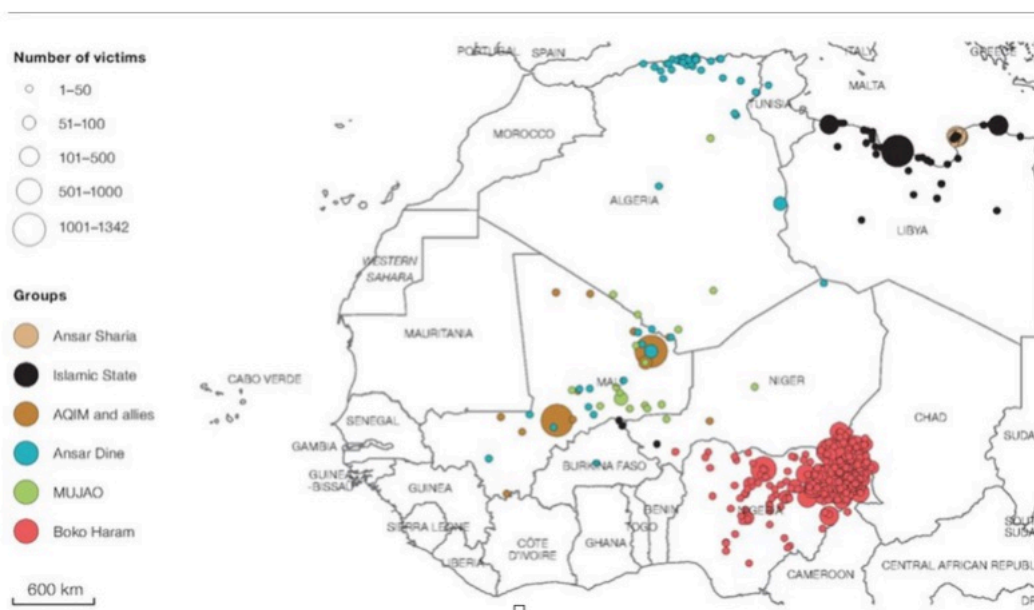
2000–2015. Z tabulky tedy vyplývá, že nejsilnějším západoafrickým státem je dlouhodobě Ghana, naopak nejslabší je Guinea-Bissau. Tabulka zároveň poskytuje čtenáři zajímavý pohled na vývojový trend v jednotlivých zemích. Zatímco vývoj v některých zemích je o několik desítek záporný, u některých zemí se jedná o výrazné zlepšení, příkladem je Togo či Pobřeží slonoviny. Nicméně ani tyto údaje nelze považovat za aktuální, neboť se v posledních měsících velmi mění situace v oblasti Sahelu. Zároveň je důležité připomenout, že se jedná o silné a slabé státy pouze v rámci regionu, nikoliv v rámci celého světa.

Autorka se rozhodla použít celkové hodnoty IIAG právě proto, že zohledňují africké státy všemi parametry. Pokud by autorka pracovala čistě s indikátorem lidského rozvoje, nereflektovalo by to například další důležité faktory, které určují aktuální stav daného státu. Tím odkazuje na Roberta Rotberga, dle kterého může dojít k oslabení státu na základě selhání v různých oblastech. Z ekonomického hlediska dochází k rozpadu státu např. korupcí nebo přerozdělováním většiny peněz mezi státníkovy nejbližší; z politického hlediska se tak stává díky podřízenosti zákonodárců a byrokratů, omezené nezávislosti soudů nebo blokováním občanské společnosti. Zároveň hrozí rozpad, pokud stát neposkytuje veřejné statky a veřejné služby všem obyvatelům (Rotberg 2002). Z výše uvedených důvodů se autorka rozhodla pracovat s celkovou hodnotou IIAG, nikoliv například s hodnotou bezpečnosti a vlády práva pro daný stát.

5.3. Míra terorismu v západní Africe

Před vyhodnocením korelace mezi organizovaným zločinem a terorismem v západní Africe je třeba analyzovat každý fenomén zvlášť. V tabulce 2 jsou uvedeny číselné hodnoty, které ukazují, do jaké míry jsou vybraná teroristická uskupení aktivní v jednotlivých státech. Dané hodnoty byly sestaveny na základě kapitoly Terorismus v západní Africe a níže zobrazeném Modelu 1.

Model 1: Zobrazení vybraných teroristických skupin a četnost jejich útoků

Zdroj: Bach 2017

Dle výsledků Tabulky 2 lze vyloučit tvrzení, že teroristická uskupení jsou v západní Africe neaktivnější ve státech s nejnižším IIAG. Naopak největší intenzita je zaznamenána u Mali, Burkiny Faso a Nigeru, což jsou státy, které se dle Tabulky 1 řadí spíše mezi silnější státy regionu. Zatímco v Mali operují všechny teroristické skupiny, ve zbylých dvou státech je většina teroristů při hranicích se zmíněným Mali aktivní. Větší aktivita je ještě zaznamenána u Mauritánie, kde se také převážně jedná o pohraničí s Mali. Nicméně oproti zmíněné trojici států je Mauritánie řazena mezi nejslabší státy regionu.

Zajímavý je i pohled na vývoj indexů jednotlivých států a vývoj intenzity terorismu v regionu. Zatímco u většiny států lze vidět posílení, u Ghany, Gambie, Mali a Mauretánie se jedná o sestupný trend. Nicméně u těchto čtyř států je větší míra terorismu pouze u Mali a Mauretánie. Větší pokles v Mali je evidován od roku 2012, což souvisí i s terorismem, jehož intenzita zde od téhož roku rapidně vzrostla. Naopak u Mauretánie jsou za poslední roky hodnoty proměnlivé. Při pohledu na rozbor jednotlivých kategorií IIAG navíc můžeme konstatovat, že u obou států došlo shodně ke zhoršení v oblastech participace a lidských práv a bezpečnosti a vlády práva.

V Burkině Faso a Nigeru, dvou po Mali nejvíce postižených státech z pohledu terorismu v regionu, je situace opačná. Ačkoliv Burkina Faso zaznamenala nárůst celkové hodnoty IIAG, i zde je záporný trend u kategorie bezpečnost a vlády práva. Nicméně od roku 2011 se číselně pohybuje poměrně kolem jedné hodnoty. Niger naopak vykazuje rostoucí tendenci hned u tří skupin indexu: participace a vláda práva, udržitelný hospodářský rozvoj a lidský rozvoj. Z hlediska bezpečnosti jsou hodnoty proměnlivé, avšak průměrná hodnota vykazuje pouze nepatrný zápor (MO Ibrahim Foundation 2017).

Tabulka 2: Intenzita teroristických skupin v západní Africe

	AQIM	MUJAO	MNLA	Ansar al-Dine	Al-Mourabitoun	FLM	ISGS
Ghana	1	1	1	1	1	1	1
Senegal	1	1	1	1	1	1	1
Benin	1	1	1	1	1	1	1
Pobřeží slonoviny	1	1	1	1	1	1	1
Burkina Faso	1	3	1	2	2	1	3
Mali	3	3	3	3	3	3	3
Niger	2	2	1	1	3	1	1
Liberie	1	1	1	1	1	1	1
Sierra Leone	1	1	1	1	1	1	1
Togo	1	1	1	1	1	1	1
Gambia	1	1	1	1	1	1	1
Mauretánie	2	1	1	1	1	2	1
Guinea	1	1	1	1	1	1	1
Guinea-Bissau	1	1	1	1	1	1	1

Zdroj: Autorka

5.4. Míra organizovaného zločinu v západní Africe

Dalším zkoumaným fenoménem v západní Africe je organizovaný zločin. V podkapitolách 3.2–3.6 byly analyzovány nejrozsáhlejší typy zločinů – jejich vývoj a hlavní centra v regionu. Na základě těchto dat byla vytvořena Tabulka 3, která číselně zobrazuje dílčí typy organizovaného zločinu a jejich intenzitu v jednotlivých západoafrických zemích. Jediný typ organizovaného zločinu, který nebyl do tabulky začleněn, je nelegální obchod s diamanty, a to z důvodu nedostatku aktuálních dat.

Jestliže pro terorismus platilo, že aktivity daných teroristických skupin zasahují na území některých vybraných západoafrických států, Tabulka 3 jasně ukazuje, že organizovaný zločin jako takový je zastoupen na celém území západní Afriky. Největší míra zločinu je v Ghaně, Pobřeží slonoviny, Mali a Burkině Faso. Avšak tato informace je zavádějící, neboť je třeba se podívat na dílčí typy organizovaného zločinu. Například Burkina Faso je řazena mezi státy s největší mírou zločinu, ale platí to pouze pro obchod se zbraněmi a lidmi, naopak z pohledu drog a praní špinavých peněz nejsou překupníci v tomto státě příliš aktivní.

Lze tedy konstatovat, že organizovaný zločin není hlavní příčinou terorismu v západní Africe. Pokud by tato teze platila, musela by většina států vykazovat větší míru terorismu, což platí pouze pro tři státy.

Jestliže cílem této práce je vyvrátit, či potvrdit spojení organizovaného zločinu a terorismu, je potřeba se podívat na to, jaká je míra intenzity zločinu v zemích, ve kterých je terorismus nejvíce zastoupen, tedy v Burkině Faso, Nigeru a Mali. Podle Tabulky 3 je míra zastoupení jednotlivých typů organizovaného zločinu velmi podobná. Z hlediska drog je nejvíce nelegálního obchodu s touto komoditou v Mali, přičemž nejčastější drogou je kokain a marocká pryskyřice. V Mali probíhá i nejvíce nelegálního obchodu s lidmi za účelem dětské práce a práce na plantážích. Naopak nejvíce nelegálního obchodu s lidmi za účelem prostituce je v Burkině Faso, avšak velké procento je i v Mali a Nigeru. Vrcholem je nelegální obchod se zbraněmi, který je ve všech třech zemích velmi aktivní, přičemž se jedná o jedno z největších center v celé západní Africe. Posledním typem organizovaného zločinu je praní špinavých peněz, avšak zastoupení tohoto typu zločinu jako jediného je v těchto státech minimální či

žádné. Celkově lze tedy říci, že zatímco Mali je z této trojice státem nejvíce postiženým nelegálním obchodem, Niger naopak nejméně.

Tabulka 3: Intenzita organizovaného zločinu v západní Africe

	Kokain	Heroin	Metamfetamin	Marocká pryskyřice	Práce	Prostituce	Zbraně	PŠP
Ghana	3	3	2	1	3	1	1	3
Senegal	3	3	1	1	1	1	1	1
Benin	3	1	1	1	3	1	1	1
Pobřeží slonoviny	1	1	2	1	3	2	3	3
Burkina Faso	1	1	2	1	2	3	3	1
Mali	3	1	1	2	3	2	3	1
Niger	1	1	1	2	1	2	3	1
Liberie	1	1	2	1	1	1	2	1
Sierra Leone	1	1	1	1	2	3	1	3
Togo	2	1	1	1	2	1	1	1
Gambia	3	1	2	1	1	1	2	1
Mauretánie	3	1	1	3	1	1	3	1
Guinea	3	1	1	1	3	1	1	1
Guinea-Bissau	3	1	2	1	1	1	2	1

* Práce = práce na plantážích a dětská práce, PŠP = praní špinavých peněz

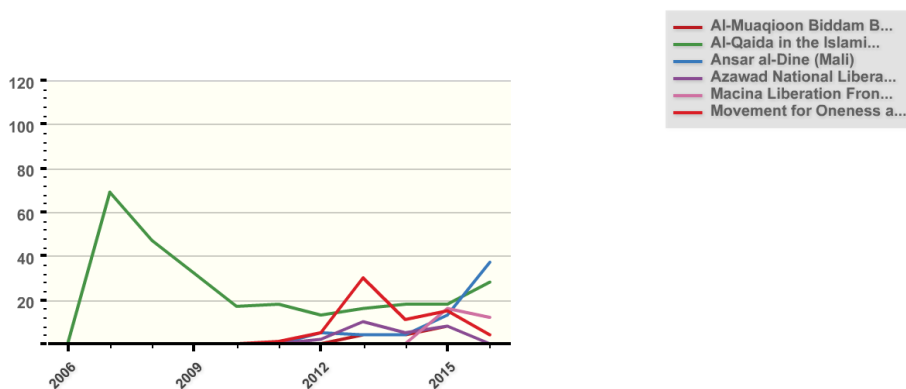
Zdroj: Autorka

5.5. Výsledky analýzy

Otázkou tedy zůstává, jaký je přesný vztah mezi oběma fenomény v západoafrickém regionu. Model 2 vytvořený serverem *Global Terrorism Database* graficky znázorňuje trend teroristických činů hlavních teroristických skupin na území

západní Afriky. Model byl záměrně sestaven od roku 2006, kdy vznikl AQIM, jehož dnešní název byl přijat o rok později. Zbytek uskupení vznikl až kolem roku 2011. Dle tohoto modelu je největší nárůst aktivit zaznamenán u AQIM a Ansar al-Dine, které od roku 2017 tvoří alianci. V té samé době zároveň dochází i k nárůstu u třech typů organizovaného zločinu – nelegálního obchodu s drogami, lidmi a zbraněmi. V podkapitole 3.2 se hovoří o vzestupném trendu kokainu, heroinu a metamfetaminu, avšak pouze u kokainu je možné dohledat, že ke zvýšení došlo na přelomu let 2009/2010. U zbylých dvou drog nejsou dohledatelná data, která by časově vymezovala jejich nárůst. To samé platí i pro různé typy obchodu s lidmi. Přestože je v podkapitole 3.4 uvedený nárůst u práce na plantážích, časové rozmezí opět není dohledatelné. Naopak je dohledatelný nárůst obchodu s dětmi, které jsou posléze vycvičené a nasazované do bojů. Ačkoliv je tento nelegální obchod praktikován již od roku 2012, na veřejnost se o něm dostaly první zprávy až v roce 2014. Posledním typem organizovaného zločinu s rostoucím trendem je obchod se zbraněmi, jehož nárůst je spjat s pádem Kaddáfího režimu v roce 2011.

Model 2: Vývojový trend vybraných teroristických skupin

Zdroj: START 2017

Na základě této analýzy lze říci, že na území Burkiny Faso, Mali a Nigeru dochází ke korelaci terorismu a organizovaného zločinu. Ve všech třech zemích se jedná o obchod se zbraněmi, v Mali a Burkině Faso je to ještě navíc nelegální obchod s lidmi a drogami, konkrétně se to týká pouze kokainu a metamfetaminu. Nelegální obchod se zbraněmi je naopak na území všech těchto států praktikován již několik let stejně jako

terorismus. Avšak s pádem Kaddáfího režimu se sem přeneslo nejenom více nepokojů, ale zároveň i značně vzrostl nelegální obchod právě se zbraněmi, které jsou ve velké míře prodávány právě teroristům. Nelegální obchod se zbraněmi tak nelze označit za hlavní příčinu terorismu v regionu, avšak můžeme říci, že se jedná o jednu z příčin jeho zvýšených aktivit v posledních letech. Příčinou terorismu není ani nelegální obchod s lidmi. Ten je naopak v podobě nelegálního obchodu s dětmi důsledkem terorismu, neboť z nedostatku vlastních bojovníků došlo k rekrutu dětí. Důležité je i samotné centrum, kterým je Mali, tedy stát s největší mírou terorismu v celém regionu.

Za hlavní příčinu terorismu nelze označit ani nelegální obchod s drogami. Avšak některé teroristické organizace se v něm značně angažují, čímž si zajišťují příjmy pro své aktivity. V posledních letech můžeme s rostoucím nelegálním obchodem s drogami spatřovat i nárůst teroristických činů AQIM, MUJAO a Ansar al-Dine, na druhou stranu sílu tohoto vzájemného vztahu nelze s jistotou určit, neboť nemáme k dispozici analýzy zobrazující financování těchto teroristických skupin.

Současně lze říci, jaký typ vazby mezi oběma fenomény existuje. Po roce 2011 dochází mezi terorismem a organizovaným zločinem ke koexistenci, čímž se vytváří vzájemná spolupráce, která je prospěšná oběma skupinám. Pro překupníky to je zdroj financí, pro teroristy je to prostředek, který jim může pomoci dostat se k moci. Nicméně to samé nelze říci u nelegálního obchodu s drogami, kde dochází spíše k občasné spolupráci s teroristickými skupinami. Ty se do tohoto typu zločinu fyzicky příliš nezapojují, nicméně jejich podíl spočívá v tom, že si od překupníků nechávají zaplatit za využití pašerácké cesty nacházející se na okupovaném území dané teroristické skupiny. Jediným typem vazby, který v západní Africe mezi terorismem a organizovaným zločinem nelze nalézt, je konvergence. Avšak pokud se i nadále bude zvyšovat jejich zapojení do kriminálních aktivit, nelze konvergenci u některých skupin vyloučit.

Závěr

V úvodu práce si autorka stanovila otázku, zdali je organizovaný zločin příčinou terorismu v západní Africe. Na základě analytické části je za pomoci vytvořených modelů a tabulek schopna poukázat na vzájemnou korelaci obou fenoménů. Zásadní byly intenzita útoků jednotlivých teroristických skupin a vývoj dílčích druhů organizovaného zločinu.

Nejprve bylo potřeba si definovat, za jakých podmínek lze označit dané uskupení za terorismus. Celá řada autorů i institucí přichází se svou vlastní teorií, avšak všechny obsahují stejné prvky. Terorismem označujeme úmyslný násilný čin proti civilistům, který je páchán nestátním aktérem za účelem zisku politické moci. Postupně od 90. let dochází k proměňování pozadí teroristů. V současné době patří mezi další charakteristické znaky teroristických skupin snaha o destrukci západního světa a náboženský fanatismus. Naopak u organizovaného zločinu k žádným výrazným změnám nedošlo. Jejich hlavním cílem je finanční prospěch, oproti teroristickým organizacím nemají ani politické cíle, ani úmyslně nepáchají násilí na civilistech.

Autorka se v této práci soustředila na region západní Afriky, do kterého řadí Benin, Burkinu Faso, Pobřeží slonoviny, Gambii, Ghanu, Guineu, Guineu-Bissau, Libérii, Mali, Mauretánii, Niger, Senegal, Sierru Leone a Togo. Časově je práce ohraničena obdobím let 2000–2017, ve kterém sledovala vývojový trend terorismu i organizovaného zločinu v regionu.

V posledních pěti letech došlo k nárůstu počtu teroristických útoků v západní Africe. Mezi nejaktivnější teroristická uskupení zde patří AQIM, MNLA, Ansar al-Dine, Al-Mourabitoum, FLM a JNIM, která převážně operují na územích Mali, Nigeru, Mauritánie a Burkiny Faso. Jsou zaznamenány i útoky v jiných zemích západní Afriky, avšak míra intenzity je oproti výše zmíněným třem státům zanedbatelná. Všechna výše uvedená uskupení splňují charakteristické znaky pro teroristické skupiny, neboť úmyslně neužívají násilí za účelem sebe-obohacení. Cílem jejich útoků jsou kromě armádních vojáků daného státu i humanitární pracovníci, zahraniční ozbrojené složky a civilisté. Záměrně tyto skupiny cílí i na luxusní hotelové resorty, které jsou oblíbené zahraničními, převážně západními turisty či diplomaty. Tímto splňují znak nového terorismu, tedy destrukce západní civilizace. U všech uskupení také platí, že mají

politické cíle. Jejich snahou je nejenom získat území do své správy, ale kromě MNLA mají všichni tendenci zavést na dobytém území právo šaría. Každá západoafrická teroristická organizace má centrální vedení, přičemž veřejně je známý pouze vůdce daného uskupení. Finanční zdroje získává většina z nich únosy a následným výkupným. Menší organizace jsou finančně závislé na příjmech AQIM. Nakonec se ve všech případech jedná o radikální islamistické skupiny, což je jeden z dalších znaků nového terorismu.

Organizovaný zločin je obecně definován jako typ kriminální činnosti, již členové páchají s cílem finančního a materiálního obohacení. Jedním ze znaků organizovaného zločinu je charakter aktérů, přičemž se jedná o menší skupiny s hierarchickou strukturou a mnohdy i rodinnými vazbami. Pyramidovou strukturu lze vidět u obchodování s lidmi, kde na vrcholu stojí vedoucí celé skupiny. Naopak spodní část patří jedincům, kteří jsou dočasně najímáni na konkrétní typ práce. To neplatí pouze u obchodování s lidmi, ale například i u obchodování se zbraněmi. Tato charakteristika souvisí i s dalším definičním bodem, kterým je omezené členství. Většinou se jedná o kurýry, kteří nejsou součástí užší skupinové struktury, mnohdy ani neznají své najímatele. Pro tyto aktéry organizovaného zločinu také platí, že jejich cílem je spíše zisk peněz než zisk politické moci. To avšak neplatí u teroristických skupin, které se zapojují do nelegálního obchodování s drogami, zbraněmi či lidmi.

Organizovaný zločin lze nalézt téměř ve všech státech západní Afriky, avšak každý typ má svoje specifické oblasti. V posledních letech lze vidět rostoucí trend u nelegálních obchodů s lidmi, drogami a zbraněmi. Naopak pokles je zřetelný u praní špinavých peněz, avšak chybí aktuální data, která by ukázala jeho přesný vývoj. Ten není dohledatelný ani u pašování diamantů. Některé typy organizovaného zločinu jsou v západní Africe vzájemně propojené. Jedná se například o spojení obchodování s drogami a praním špinavých peněz. Významnými aktéry organizovaného zločinu v západní Africe jsou i teroristické skupiny, které obchodují především s drogami a zbraněmi.

V současné době dochází jak k nárůstu organizovaného zločinu, tak i k terorismu v západní Africe. Zatímco u nelegálního obchodu s drogami dochází k nárůstu na přelomu let 2009/2010, u terorismu se jedná o rok 2011/2012. Současně v roce 2011

dochází k rozvoji nelegálního obchodu s drogami a v roce 2012 k nelegálnímu obchodování s lidmi, potažmo s dětmi.

Provedená analýza ukazuje na to, že organizovaný zločin není příčinou terorismu v západní Africe. Na druhou stranu se prokázalo, že souvisí se zvýšeným počtem teroristických činů. Jedná se například o nelegální obchod se zbraněmi, který zapříčinil vyšší frekvenci útoků hlavních teroristických skupin. Naopak se ukázalo, že terorismus je příčinou nelegálního obchodu. Dokazuje to nelegální obchod s dětmi, který vznikl za účelem navýšení členů teroristických skupin. Zde je důležité si říci, že výsledek se primárně vztahuje na území Mali, Burkiny Faso a Nigeru, tedy na oblasti, kde v současné době existuje největší míra terorismu. Ve zbytku regionu je možné nalézt organizovaný zločin, avšak nejedná se o příčinu terorismu.

Použité zdroje

Prameny

AfricaNews. 2016. „UN: Drug trafficking on the rise in West Africa.” *AfricaNews*, 2.3. 2016. Dostupné na: <http://www.africanews.com/2016/03/02/un-drug-trafficking-on-the-rise-in-west-africa/> (25. 8. 2017).

AfricaNews. 2017a. „Islamist groups in Mali merge, pledge allegiance to al-Qaeda.” *AfricaNews*, 3. března 2017. Dostupné na: <http://www.africanews.com/2017/03/03/islamist-groups-in-mali-merge-and-pledge-allegiance-to-al-qaeda/> (3. 7. 2017).

AfricaNews. 2017b. „World Drug Report traces trafficking across Africa.” *AfricaNews*, 23. 6. 2017. Dostupné na: <http://africatimes.com/2017/06/23/world-drug-report-traces-trafficking-routes-across-africa/> (10. 9. 2017).

Armstrong, Paul. 2012. „How diamonds fuel Africa's conflicts.” *CNN*, 16. 5. 2012. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2012/04/26/world/africa/blood-diamonds/index.html> (17. 9. 2017).

Arnett, George. 2014. „Religious extremism main cause of terrorism, according to report.” *The Guardian*, 18. listopadu 2014. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/news/datablog/2014/nov/18/religious-extremism-main-cause-of-terrorism-according-to-report> (18.11.2014).

BBC. 2015. „Mali hotel siege: Several killed in Sevare, four UN workers saved.” *BBC*, 9.8.2015 Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/world-africa-33833363> (28. 6. 2017).

BBC. 2016. „Al-Murabitou.” *BBC*, 16. ledna 2016. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/world-africa-34881170> (30. 6. 2017).

Carayol, Rémi. 2015. „Mali : le Front de libération du Macina, un nouveau Boko Haram ?.“ *Jeune Afrique*, 25. srpna 2015. Dostupné na: <http://www.jeuneafrique.com/mag/258720/politique/mali-le-front-de-liberation-du-macina-un-nouveau-boko-haram/> (26. 6. 2017).

Counter Extremism. 2017a. *Al-Mourabitoun*. Dostupné na: <https://www.counterextremism.com/threat/al-mourabitoun> (30. 6. 2017).

Counter Extremism. 2017b. *Al-Qaeda in the Islamic Maghreb*. Dostupné na: <https://www.counterextremism.com/threat/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim> (24. 6. 2017).

Courrier des Afriques. 2014. „Cotonou, capitale africaine du trafic d'enfants.“ *Courrier des Afriques*, 12. 12. 2014. Dostupné na: <http://www.courrierdesafriques.net/2014/12/cotonou-capitale-africaine-du-traffic-denfants> (28. 8. 2017).

De Andrés, Amado Philip. 2008. *West Africa Under Attack: Drugs, Organized Crime and Terrorism as the New Threats to Global Security*. Working paper 16, United Nations Office on Drugs and Crime. Dostupné na: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-72513/UNISCI%20DP%2016%20-%20Andres.pdf> (8. 9. 2017).

GIABA. 2015. *Annual Report*. Dakar: GIABA. Dostupné na: http://www.giaba.org/media/f/1036_Final%20-GIABA%20-%20Annual%20Raport%202015-Anglais-CMJN-BAT.pdf (2. 9. 2017).

Global Security. 2015. *Al Mourabitoun*. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/mourabitounes.htm> (2. 7. 2017).

Global Security. 2016. *Macina Liberation Front*. Dostupné na <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/mlf.htm> (28. 6 2017).

Global Terrorism Database. 2016. *Terrorist Intensity Concentration*. Dostupné na: https://www.start.umd.edu/gtd/images/START_GlobalTerrorismDatabase_TerroristAttacksConcentrationIntensityMap_45Years.png (12. 8. 2016).

Huffpost. 2016. „Is There Child Labor in Your Chocolate?“. *Huffpost*, 2. 9. 2016. Dostupné na: http://www.huffingtonpost.com/fair-trade-usa/is-there-child-labor-in-y_b_9169898.html (31. 8. 2017).

Charbonneau, Louis. 2012. „Arms from Libya could reach Boko Haram, al Qaeda: U.N.“ *Reuters*, 26. 1. 2012. Dostupné na: <http://www.reuters.com/article/us-libya-un-arms/arms-from-libya-could-reach-boko-haram-al-qaeda-u-n-idUSTRE80P1QS20120126> (4. 9. 2017).

InsideGov. 2017. *Azawad National Liberation Movement*. Dostupné na: <http://terrorist-groups.insidegov.com/l/7385/Azawad-National-Liberation-Movement> (25. 6. 2017).

Kelly, Annie a Tondo, Lorenzo. 2016. „Trafficking of Nigerian women into prostitution in Europe 'at crisis level'“. *The Guardian*, 8. 8. 2016. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/global-development/2016/aug/08/trafficking-of-nigerian-women-into-prostitution-in-europe-at-crisis-level> (1. 9. 2017).

Lewis, David. 2015. „Special Report: West Africa's alarming growth industry - meth.“ *Reuters*, 24. 7. 2015. Dostupné na: <http://www.reuters.com/article/us-africa-drugs-meth-special-report/special-report-west-africas-alarming-growth-industry-meth-idUSKCN0PY0WS20150724> (7. 9. 2017).

Lyammouri, Rida. 2017. „Mali – Sahel: March 2017 Violent Incidents Related to AQIM, Ansar al-Din, JNIM, and Other Security Incidents.“ *Maghreb and Sahel*, 24. dubna 2017. Dostupné na: <https://maghrebandsahel.wordpress.com/2017/04/24/mali->

sahel-march-2017-violent-incidents-related-to-aqim-ansar-al-din-jnim-and-other-security-incidents/ (3. 7. 2017).

Metcalf, Steve. 2012. „Iyad Ag Ghaly - Mali's Islamist leader.” *BBC*, 17. července 2012. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/world-africa-18814291> (19. 6. 2017).

MO Ibrahim Foundation. 2017. Dostupné na: <http://mo.ibrahim.foundation.org/>.

Obaji, Philip. 2016. „Here's How Terrorists Recruit Africa's Children.” *The Daily Beast*, 21. 1. 2016. Dostupné na: <http://www.thedailybeast.com/heres-how-terrorists-recruit-africas-children> (2. 9. 2017).

Reuters Africa. 2017. „Al Qaeda branch rallies jihadists to join forces after Mali merger.” *Reuters Africa*, 20. března 2017. Dostupné na: <http://af.reuters.com/article/mauritaniaNews/idAFL5N1GU4UX> (3. 7. 2017).

Roggio, Bill. 2013. „US adds MUJAO operative to terrorism list.” *Global Relations Centre*. Dostupné na: <http://grcsudan.org/en/issues/regional-stability-/2352-us-adds-mujao-operative-to-terrorism-list> (20. 6. 2017).

Smith, Alex Duval. 2016. „Islamists bankrolled by large-scale African drug-smuggling operation.” *The Guardian*, 16. 9. 2016. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/16/islamist-groups-african-drug-smuggling-operation> (25. 8. 2017).

Stanford. 2016. *Ansar Dine*. Dostupné na: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/437> (19. 6. 2017).

START. 2015. *Movement for Oneness and Jihad in West Africa*. Dostupné na: <http://www.start.umd.edu/baad/narratives/movement-oneness-and-jihad-west-africa-mujao> (25. 6. 2017).

START. 2016. *Understanding Terrorism and the Terrorist Threat*. College Park: University of Maryland.

START. 2017a. *AQIM*. Dostupné na: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=AQIM&sa.x=0&sa.y=0&sa=Search> (24. 6. 2017).

START. 2017b. *Ansar al-Dine*. Dostupné: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=1&search=ansar%20al%20dine&charttype=line&chart=overtime&ob=GTDID&od=desc&expanded=yes#results-table> (19. 6. 2017).

Světová banka. 2016. *West Africa: Facts and Figures*. Dostupné na: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20179737~pagePK:34370~piPK:42768~theSitePK:4607,00.html> (10. 9. 2016).

The Fund for Peace (FFP). <http://global.fundforpeace.org/>

The Telegraph. 2015. „Millions of youth's in Africa's Sahel could be recruited by terrorist groups, UN envoy warns.” *The Telegraph*, 26. 11. 2015. Dostupné na: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/12017862/Millions-of-youths-in-Africas-Sahel-could-be-recruited-by-terrorist-groups-UN-envoy-warns.html> (24. 8. 2017).

TRAC. 2008. *Niger Movement for Justice*. Dostupné na: <https://www.trackingterrorism.org/group/niger-movement-justice-mnj> (6. 7. 2017).

TRAC. 2011a. *Movement for the Unity and Jihad in West Africa*. Dostupné na: <https://www.trackingterrorism.org/group/movement-unity-and-jihad-west-africa-mujao> (15. 6. 2017).

TRAC. 2011b. *National Movement for the Liberation of Azawad*. Dostupné na: <https://www.trackingterrorism.org/group/national-movement-liberation-azawad-mnla> (20. 6. 2017).

TRAC. 2012. *Signers in Blood Battalion*. Dostupné na: <https://www.trackingterrorism.org/group/signers-blood-battalion> (2. 7. 2017).

TRAC. 2015. *Islamic State in Greater Sahara*. Dostupné na: <https://www.trackingterrorism.org/group/islamic-state-greater-sahara-isgs-islamic-state-sahara-iss-islamic-state-burkina-faso-mali-is> (6. 7. 2017).

U.S. Department of State. *Glossary*. Dostupné na: <https://www.state.gov/j/ct/info/c16718.htm> (30.12.2016).

UN. 2014. *The Organization of Al-Qaida in the Islamic Maghreb*. Dostupné na: https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/the-organization-of-al-qaida-in-the-islamic (24. 6. 2017).

UNODC. 2005. *Transnational Organized Crime in the West African Region*. Vienna: UNODC. Dostupné na: https://www.unodc.org/pdf/transnational_crime_west-africa-05.pdf (29.8.2017).

UNODC. 2013. *Transnational Organized Crime in West Africa*. Vienna: UNODC. Dostupné na: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tocta/West_Africa_TOCTA_2013_EN.pdf (14. 9. 2017).

UNODC. 2016a. *Organized Crime*. Dostupné na: <http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html?ref=menuse> (29.12.2016).

UNODC. 2016b. *Trafficking in Persons*. Vienna: UNODC. Dostupné na: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2016_Global_Report_on_Trafficking_in_Persons.pdf (8. 9. 2017).

UNODC. 2017. *Introduction to money-laundering*. Dostupné na: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/introduction.html> (7. 9. 2017).

Wright, Alan. 2006. *Organised Crime*. London: Willan Pub.

Zalman, Amy. 2008. „What's So New about the "New Terrorism"?.” *About News*, 1. března 2008. Dostupné na: <http://terrorism.about.com/b/2008/03/01/whats-so-new-about-the-new-terrorism.htm> (20. 1. 2017).

Zalman, Amy. 2016. „The Causes of Terrorism.” *About News*, 22. srpna 2016. Dostupné na: http://terrorism.about.com/od/causes/tp/Causes_of_Terrorism.htm (20. 1. 2017).

Literatura

Abadinsky, Howard. 2012. *Organized Crime*. 10. vyd. Belmont: Cengage Learning.

Adebayo, Adeyemi a Musa, Mamoud. 2015. *Terrorism and Political Violence in West Africa*. Bloomington: Xlibris Corporation.

Alda, Erik a Sala, Joseph. 2014. „Links between Terrorism, Organized Crime and Crime.“ *Stability: International Journal of Security and Development* 3, č. 1, 1-9.

Alemika, Etannibi at al. 2013. *The Impact of Organised Crime On Governance in West Africa*. Abuja: Friedrich-Ebert-Stiftung.

Amar, Mohamed Ben a Zghidi, Nahed. 2016. „The Relationship Between Inclusive Growth, Inequality and Poverty in Africa.“ *Theoretical and Applied Economics* 606, č. 1, 117 - 126.

Banks, William. 2005. „Alternative Views of the Terrorist Threat.“ *International Studies Review* 7, č. 4, 669-684.

Bencherif, Adib a Campana, Aurélie. 2016. „Alliances of convenience: assessing the dynamics of the Malian insurgency.“ *Mediterranean Politics* 22, č. 1, 115–134.

Berghezan, Georges. 2013. *Côte D'Ivoire et Mali, au coeur des trafics d'armes en Afrique de l'Ouest*. Bruxelles: GRIP.

Butler, Taryn. 2015. „What Causes Terrorism?“ *McKeendree University Journal*, č. 25, 1-24.

Cole, Benjamin a Gurr, Nadine. 2002. *The New Face of Terrorism: Threats from Weapons of Mass Destruction*. New York: I.B. Tauris.

Crenshaw, Martha. 1981. „The Causes of Terrorism.” *Comparative Politics* 13, č. 4, 379-399.

Crenshaw, Martha. 2006. „Have Motivations for Terrorism Changed?.” In: *Tangled roots: Social and psychological factors in the genesis of terrorism*. Ed. Jeff Victoroff. Amsterdam: Ios Press, 51-60.

Crenshaw, Martha. 2007. *The Debate over "New" vs. "Old" Terrorism*. Příspěvek přednesený na konferenci Asociace amerických politických věd, Chicago 30. srpna - 2. září 2007. Dostupné na: http://www.start.umd.edu/sites/default/files/files/publications/New_vs_Old_Terrorism.pdf (16. 1. 2017).

Dzawu, Moses Mozart. 2016. Ghana Cuts Growth Outlook to Lowest in More Than 30 Years. *Bloomberg*, 4. 7. 2016. Dostupné na: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-07-04/ghana-cuts-2016-growthforecast-as-oil-gold-output-seen-lower> (12. 9. 2016).

Ellis, Stephen a Shaw, Mark. 2015. „Does Organized Crime Exist in Africa?.” *African Affairs* 114, č. 457, 505–528.

Ellis, Stephen. 2009. „West Africa’s International Drug Trade.” *African Affairs* 108, č. 431, 171–196.

Ganor, Boaz. 2010. „Defining Terrorism - Is One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom Fighter?.” *International Institute for Counter-Terrorism*. Dostupné na: <https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terrorism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter> (3. 1. 2017).

Garson, Philippa. 2014. „Comprendre le crime organisé en Afrique.” *IRIN*, 3. 7. 2014. Dostupné na: <http://www.irinnews.org/fr/report/100312/comprendre-le-crime-organis%C3%A9-en-afrique> (10. 8. 2017).

Hoffman, Bruce. 2006. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.

Chattopadhyay, Sudakshina. 2015. AQIM: A History. *Georgetown Security Studies Review* 1/2015. Dostupné na: <http://georgetownsecuritystudiesreview.org/2015/01/15/aqim-a-history/> (23. 6. 2017).

Chivvis, Christopher a Liepman, Andrew. 2013. North Africa’s Menace: AQIM’s Evolution and the U.S. Policy Response. *RAND*. Dostupné na: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR400/RR415/RAND_RR415.pdf (29. 6. 2017).

Johnson, Bridget. 2016. „Arms-Trafficking Probe Uncovers Pipeline of Weapons – and Maybe Jihadists – from Syria to the Sahel.” *PJ Media*, 17. 11. 2016. Dostupné na: <https://pjmedia.com/homeland-security/2016/11/17/arms-trafficking-probe-uncovers-pipeline-of-weapons-and-maybe-jihadists-from-syria-to-the-sahel/> (6. 9. 2017).

Kulovics, Alexandra. 2009. *Money Laundering in West Africa*. Toronto: University of Toronto. Dostupné na: https://mfacc.utoronto.ca/sites/files/difa/public/shared/Program/ResearchProjects/DIFA2009-Money_Laundering_in_West_Africa-An_Analysis.pdf (26. 8. 2017).

Lacher, Wolfram. 2012. *Organized Crime and Conflict in the Sahel-Sahara Region*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace.

Laqueur, Walter. 2001. *A History of Terrorism*. New Jersey: Transaction Publishers.

Larémont, Ricardo. 2013. „After the Fall of Qaddafi: Political, Economic, and Security Consequences for Libya, Mali, Niger, and Algeria.” *Stability: International Journal of Security and development* 2, č. 2, 1-8.

Mantzikov, Loannis. 2014. „Boko Haram and ISIS: the same coin?” *African Defence Review*, 27. 10. 2014. Dostupné na: <https://www.africandefence.net/boko-haram-and-isis-the-same-coin/> (22. 9. 2017).

Martin, Gus. 2010. *Essentials of Terrorism: Concepts and Controversies*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Morgan, Matthew. 2004. „The Origin of the New Terrorism.” *Parameters* 34, č. 1, 29-43.

National Intelligence Council. 2011. *The threat to U.S. National Security Posed by transnational Organized Crime*. Dostupné na: https://www.dni.gov/files/documents/Special%20Report_The%20Threat%20to%20U.S.%20National%20Security%20Posed%20by%20Transnational%20Organized%20Crime.pdf (24. 6. 2017).

Neumann, Peter. 2009. „Old And New Terrorism”. *Social Europe*, 3. srpna 2009. Dostupné na: <https://www.socialeurope.eu/2009/08/old-and-new-terrorism/> (16. 1. 2017).

Nkwi, Walter Gam. 2015. „Terrorism in West African History: A 21st Century Appraisal.” *Brazilian Journal of Strategy and International Relations* 4, č. 8, 78–99.

Olivier, Mathieu. 2015. „Qui sont les plus grands vendeurs d’armes de la planète ?.” *Jeune Afrique*, 15. 12. 2015. Dostupné na: <http://www.jeuneafrique.com/287034/politique/infographies-plus-grands-vendeurs-darmement-de-planete/> (10. 8. 2017).

Oneko, Sella. 2017. „Sahel trade routes: Arms, people and drugs.” *DW*, 13. 1. 2017. Dostupné na: <http://www.dw.com/en/sahel-trade-routes-arms-people-and-drugs/a-37125072> (16. 8. 2017).

RAFAL. 2016. *Prolifération d'armes en Afrique de l'Ouest : des sources de plus en plus variées*. Dostupné na: <https://www.reseau-rafal.org/node/360> (28. 8. 2017).

Reitano, Tuesday a Shawn, Mark. 2013. *The evolution of organised crime in Africa*. Pretoria: ISS. Dostupné na: <https://issafrica.s3.amazonaws.com/site/uploads/Paper244.pdf> (24. 8. 2017).

Robinson, Josh. 2015. The 20 Fastest-Growing Economies This Year. *Bloomberg*, 25. 2. 2015. Dostupné na: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-02-25/the-20-fastest-growing-economies-this-year> (10. 9. 2016).

Roger, Benjamin. 2012. „Nord-Mali : le Qatar accusé de financer les groupes islamistes de l'Azawad.” *Jeune Afrique*, 6. června 2012. Dostupné na: <http://www.jeuneafrique.com/175735/politique/nord-mali-le-qatar-accus-de-financer-les-groupes-islamistes-de-l-azawad/> (28.6.2017).

Roggio, Bill. 2013. „US adds MUJAO operative to terrorism list.” Global Relations Centre. Dostupné na: <http://grcsudan.org/en/issues/regional-stability-/2352-us-adds-mujao-operative-to-terrorism-list> (20. 6. 2017).

Rotberg, Robert. 2002. Failed States in a World of Terror. *Foreign Affairs* 81, 4, 127 – 140.

Roth, Mitchel. 2017. *Global Organized Crime: A 21st Century Approach*. Oxon: Routledge.

Schmid, Alex. 2004. „Terrorism - The Definitional Problem.” *Case Western Reserve Journal of International Law* 36, č. 2, 375-419.

Sims, Holly Joanna. 2011. *Transnational Crime in a Global Community: The Case of West Africa*. Richmond: Eastern Kentucky University.

Spencer, Alexander. 2006. „Questioning the Concept of ‘New Terrorism’.” *Peace Conflict & Development*, č. 8, 1-33.

Sterbenz, Christina. 2015. „Here’s how Afghanistan's record opium harvest is flowing to the West.” *Business Insider*, 7. 3. 2015. Dostupné na: <http://www.businessinsider.fr/us/heroin-flow-through-africa-2015-3/> (5. 9. 2017).

Světová banka. 2016. *West Africa: Facts and Figures*. Dostupné na: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20179737~pagePK:34370~piPK:42768~theSitePK:4607,00.html> (10. 9. 2016).

Tougas, Marie-Louise. 2015. „La lutte contre la prolifération des armes en Afrique de l’Ouest.” *Avocats Hors Quebec*, 14. 12. 2015. Dostupné na: <http://www.avocatshorsquebec.org/site/fr/les-nouvelles/articles/310-la-lutte-contre-la-proliferation-des-armes-en-afrique-de-louest.html> (4. 9. 2017).

U.S. Department of State. *Glossary*. Dostupné na: <https://www.state.gov/j/ct/info/c16718.htm> (30.12.2016).

UN. 2014. *The Organization of Al-Qaida in the Islamic Maghreb*. Dostupné na: https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/the-organization-of-al-qaida-in-the-islamic (24. 6. 2017).

Weber, Max. 1998. „Politika jako povolání.“ In: *Metodologie, sociologie a politika*. Ed. Miloš Havelka. Praha: OIKOYMENH, 246 – 296.